

ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව

අරමුණු, කාර්යයන් සහ සංවිධානය

අගෝස්තු 2017

ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව

අරමුණු
කාර්යයන්
සහ
සංවිධානය

2017 අගෝස්තු

සන්නිවේදන දෙපාර්තමේන්තුව
ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව

ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ අරමුණු, එහි කාර්යභාරය හා ව්‍යුහය පිළිබඳව සරල වශයෙන් කරුණු ගෙනහැර දැක්වෙන මෙම ප්‍රකාශනය, ආර්ථිකය සම්බන්ධයෙන් මහ බැංකුවේ කාර්යභාරය පිළිබඳව මහජනතාව දැනුවත් කිරීම අරමුණු කොට ගෙන පිළියෙල කරන ලද්දකි.

ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව-අරමුණු, කාර්යයන් සහ සංවිධානය

© ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව

සංස්කරණය - 2017 අගෝස්තු

ISBN 978-955-575-351-7

මිල රු. 100.00

පටුන

	පිටුව
ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව	4
මුදල් මණ්ඩලය	4
අරමුණු	6
කාර්යයන්	7
සංවිධානාත්මක ව්‍යුහය සහ දෙපාර්තමේන්තු	7
මුදල් ප්‍රතිපත්තිය	9
ආර්ථික දත්ත සහ සංඛ්‍යාලේඛන එක්රැස් කිරීම, දර්ශක සම්පාදනය කිරීම හා බෙදා හැරීම	12
මූල්‍ය ක්‍රමය සුරක්ෂිත කිරීම	12
බැංකු, මුදල් සමාගම් සහ ප්‍රාථමික අලෙවිකරුවන් අධීක්ෂණය කිරීම	13
විනිමය අනුපාතික ප්‍රතිපත්තිය	14
ජාත්‍යන්තර සංචිත කළමනාකරණය	14
ව්‍යවහාර මුදල් නිකුත් කිරීම	14
ගෙවීම් සහ පියවීම් ක්‍රම	14
බැංකුවල බැංකුකරු	15
රජයේ බැංකුකරු	15
විදේශයන්හි රජයේ නිල නියෝජනය	16
රාජ්‍ය ණය කළමනාකරණය	16
විදේශ විනිමය කළමනාකරණය	16
සේවක අර්ථසාධක අරමුදල කළමනාකරණය	17
ප්‍රාදේශීය සංවර්ධනය	17
ප්‍රාදේශීය කාර්යාල පවත්වාගෙන යෑම	17
වාර්ෂික ගිණුම්	17
වාර්ෂික වාර්තාව	18
විධිමත් පුවත්පත් නිවේදන	18
ප්‍රධාන ප්‍රකාශන	18
ඇමුණුම 1 : සංවිධාන ව්‍යුහය	20
ඇමුණුම 2: දෙපාර්තමේන්තු	21
ඇමුණුම 3: ප්‍රාදේශීය කාර්යාල	23

ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව

ව්‍යවහාර මුදල් කොමසාරිස් මණ්ඩලය විසින් වෙන්කරන ලද ප්‍රාග්ධනය යොදා ගෙන 1949 අංක 58 දරන මුදල් නීති පනත යටතේ ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව පිහිටුවන ලද අතර, එහි මෙහෙයුම් කටයුතු 1950 අගෝස්තු මස 28 වන දින ආරම්භ කෙරිණි. ශ්‍රී ලංකාවේ මූල්‍ය පද්ධතියේ කේන්ද්‍රීය ස්ථානය හොඳවන ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව වෙත ආර්ථික හා මිල ස්ථායීතාව පවත්වාගෙන යෑම මෙන් ම මෙරට බැංකු කටයුතු, මූල්‍ය ක්‍රමය හා ගෙවීම් පද්ධතිය සුරක්ෂිත කිරීමේ වගකීම පැවරී ඇත.

මුදල් මණ්ඩලය

පාලන අධිකාරිය

මහ බැංකුව සංස්ථාපිත ඒකකයක් නොවන නිසා, එයටම ආවේණික වූ නීතිමය ව්‍යුහයක් ඇත. මුදල් නීති පනත අනුව සියලු ම බලතල, කාර්යයන් සහ රාජකාරී කටයුතු පැවරී ඇති මුදල් මණ්ඩලයට එහි සංස්ථාපිත වගකීම පැවරී ඇත. පාලන අධිකාරිය ලෙස, මහ බැංකුවේ සියලු ම ප්‍රතිපත්ති තීරණ ගැනීම මෙන්ම එය කළමනාකරණය කිරීම, ක්‍රියාත්මක කිරීම සහ පරිපාලනය කිරීම ආදී වගකීම් ද මුදල් මණ්ඩලය වෙත පැවරී ඇත.

මහ බැංකුවේ මුදල් මණ්ඩලය සාමාජිකයන් පස්දෙනෙකුගෙන් (5) සමන්විත වේ.

- මහ බැංකු අධිපති
- මුදල් අමාත්‍යාංශයේ ලේකම් (නිල බලයෙන්)
- පත්කළ සාමාජිකයන් තිදෙනෙක් (3)

මහ බැංකු අධිපති මුදල් මණ්ඩලයේ සභාපති වන අතර, මහ බැංකුවේ ප්‍රධාන විධායක නිලධාරියා වශයෙන් ද කටයුතු කරයි. 1950 සිට අධිපතිවරුන් 13 දෙනෙකු යටතේ පාලනය වූ ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ 14 වන හෙවත් වත්මන් අධිපතිවරයා වන්නේ ආචාර්ය ඉන්ද්‍රජිත් කුමාරස්වාමි මහතා ය.

මහ බැංකු අධිපති සහ විධායක නොවන මුදල් මණ්ඩල සාමාජිකයන් මුදල් ඇමැතිවරයාගේ නිර්දේශ මත ජනාධිපති විසින් පත්කරනු ලැබේ. මුදල් මණ්ඩල සාමාජිකයන් පත්කිරීම සඳහා ව්‍යවස්ථාදායක සභාවේ අනුමැතිය ද අවශ්‍ය වේ.

මහ බැංකු අධිපතියේ සහ විධායක නොවන මුදල් මණ්ඩල සාමාජිකයන්ගේ නිල කාලය අවුරුදු හය (6)කි. මුදල් මණ්ඩල රැස්වීම් ගණපූරණය සඳහා සාමාජිකයන් තිදෙනෙක් සිටිය යුතු වේ. මුදල් මණ්ඩලයේ තීරණ වලංගු වීම සඳහා සාමාජිකයන් තිදෙනෙකුගේ අනුමැතිය අවශ්‍ය වේ. කෙසේ වෙතත්, ඒකමතික තීරණයක් ගැනීම අවශ්‍ය අවස්ථාවන්හි දී සාමාජිකයන් පස්දෙනාගේ ම අනුමැතිය ඒ සඳහා ලැබිය යුතු වේ.

මුදල් මණ්ඩල උපදේශන විගණන කමිටුව

මුදල් මණ්ඩල උපදේශන විගණන කමිටුව මුදල් මණ්ඩලයේ අනු කමිටුවකි. එය සාමාජිකයන් තිදෙනෙකුගෙන් (03) සමන්විත වන අතර මුදල් මණ්ඩලයේ සාමාජිකයෙක් කමිටුවේ සභාපති වශයෙන් කටයුතු කරයි. සෙසු සාමාජිකයන් මූල්‍ය කටයුතු පිළිබඳ ප්‍රවීණතාවයක් ඇති විගණන වෘත්තීයවේදීන් දෙදෙනෙකු විය යුතුය. කමිටුව විසින් බැංකුවේ මූල්‍ය වාර්තාකරණය සහ ඊට අදාළ ප්‍රතිපත්ති, අභ්‍යන්තර පාලන සහ අවදානම් කළමනාකරණ පද්ධති, අනුකූලතා, අභ්‍යන්තර විගණන සහ බාහිර විගණන යන ක්ෂේත්‍රයන්හි විගණනයට අදාළ කරුණු පිළිබඳව මුදල් මණ්ඩලයට උපදෙස් ලබා දීම සිදු කරනු ලැබේ. කමිටුවෙහි නිර්දේශ සහ ක්‍රියාකාරීත්වය කාර්තුමය වාර්තා මගින් සහ අවශ්‍ය පරිදි අනිකුත් අවස්ථාවන්හිදී මුදල් මණ්ඩලයේ සලකා බැලීම සඳහා වාර්තා කරනු ලබයි.

ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ අධිපතිවරු (1950 සිට මේ දක්වා)

ජෝන් එක්ස්ටර් මහතා
1950 - 1953

එන් ගු ජයවර්ධන මහතා
1953 - 1954

ශ්‍රීමත් ආනන්ද රණසිංහ මහතා
1954 - 1959

ඩී ඩබ්ලිව් රාජපතිරත්න මහතා
1959 - 1967

ඩබ්ලිව් තෙන්නකෝන් මහතා
1967 - 1971

එච් ඊ තෙන්නකෝන් මහතා
1971 - 1979

ආචාර්ය ඩබ්ලිව් රාජපුත්‍ර මහතා
1979 - 1988

ආචාර්ය එච් එස් කරුණාතිලක මහතා
1988 - 1992

එච් ඩී දිසානායක මහතා
1992 - 1995

දේශමාතෘ ඒ එස් ජයවර්ධන මහතා
1995 - 2004

දේශමාතෘ සුනිල් මෙහේස්ත්‍රි මහතා
2004 - 2006

අජිත් නිවාඩි කබිරාල් මහතා
2006 - 2015

ලක්ෂ්මන් අර්ජුන මහේස්ත්‍රි මහතා
2015 - 2016

ආචාර්ය ඉන්ද්‍රජිත් කුමාරස්වාමි මහතා
2016 සිට මේ දක්වා

අරමුණු

මහ බැංකුවේ අරමුණු සහ කාර්යයන් එහි ආරම්භයේ සිට වෙනස් වන ආර්ථික වාතාවරණයට අනුකූලව ක්‍රමිකව විකාශනය වෙමින් පවතී. මහ බැංකු කටයුතුවල ඇතිවන ප්‍රවණතාවලට අනුකූලව තම ප්‍රධාන අරමුණු ඉටුකර ගැනීමට හැකිවන පරිදි සහ ආරම්භයේ දී එයට පවරන ලද බහුවිධ අරමුණුවලින් නිදහස් වීමට හැකිවන පරිදි 2002 දී මුදල් නීති පනත සංශෝධනය කිරීම තුළින් මහ බැංකුවේ අරමුණු විධිමත් කරන ලදී.

ශ්‍රී ලංකාවේ ඵලදායී සමීපත් සංවර්ධනය, වැඩිදියුණු කිරීම සහ දිරිමත් කරනුයේ ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව ප්‍රධාන වශයෙන් අරමුණු දෙකක් පෙරදැරුව කටයුතු කරයි. මෙම ද්විත්ව අරමුණු වනුයේ,

- ආර්ථික සහ මිල ස්ථායීතාව පවත්වාගෙන යෑම සහ
- මූල්‍ය ක්‍රමයේ ස්ථායීතාව පවත්වාගෙන යෑම වේ.

මුදල් නීති පනත සංශෝධනය කිරීමට පෙර, දේශීය මුදලේ අගය ස්ථාවර කිරීම, විනිමය අනුපාතික ස්ථායීතාව සුරැකීම, නිෂ්පාදනය, සේවා නියුක්තිය සහ මූර්ත ආදායම ඉහළ නැංවීම, ඵලදායී සමීපත් පූර්ණ වශයෙන් සංවර්ධනය කිරීම වැනි බහුවිධ අරමුණු මහ බැංකුව වෙත පැවරී තිබුණි. මෙම බහුවිධ අරමුණු ඇතැම් විට එකිනෙක හා ගැටෙන සුලු හෝ නොගැළපෙන සුලු වීම මෙහි ලා පැවැති ප්‍රධාන ගැටලුවක් විය. මේ අතරතුර මහ බැංකුවක මූලික අරමුණ විය යුත්තේ මිල ස්ථායීතාව පවත්වාගෙන යෑම බවට ජාත්‍යන්තර සම්මුතියක් කෙමෙන් ගොඩනැගෙමින් පැවැතිණ. මිල ස්ථායීතාව අතිශයින් ම ස්ථාවර සාර්ව ආර්ථික තත්ත්වයන් මත රැඳී පැවතෙන හෙයින් “ආර්ථික හා මිල ස්ථායීතාව” මහ බැංකුවේ ප්‍රධාන අරමුණුවලින් එකක් ලෙස නිශ්චය කරන ලදී.

තවද, වෙනත් රටවල අත්දැකීම්වලින් ද පෙනී ගොස් ඇති ආකාරයට ආර්ථිකයේ ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව වැඩිදියුණු කරලීම සඳහා මූල්‍ය ක්‍රමයේ ස්ථායීතාව අතිශයින් වැදගත් සාධකයක් බව හඳුනාගෙන ඇත. මේ අනුව මූල්‍ය ක්‍රමයේ ස්ථායීතාව රැකගැනීම ද මහ බැංකුවේ මූලික අරමුණක් වශයෙන් හඳුනාගෙන ඇත. මෙම අරමුණු දෙක එකිනෙකට බැඳී පවතින අතර, එක් අරමුණක් ඉටුකර ගැනීමේ දී අනෙක් අරමුණෙහි දායකත්වය වැදගත් වේ. මිල ස්ථායීතාව ළඟා කරගැනීම සඳහා මුදල් ප්‍රතිපත්තිය මූල්‍ය අතරමැදියන් (ආයතන) තුළින් සම්ප්‍රේෂණය කරනු ලබන හෙයින් මූල්‍ය ක්‍රමයේ ස්ථායීතාව සුරක්ෂිත කිරීම අතිශයින් වැදගත් වේ. එහෙයින්, මෙම අරමුණු දෙක එකිනෙක හා සමායෝජනය වන අතර එමගින් මහ බැංකුවට තම ප්‍රධාන කටයුතු වඩාත් ඵලදායී අන්දමින් ඉටු කිරීමට හැකි වේ.

සිය අරමුණු සාක්ෂාත් කරගැනීම සඳහා ස්වාධීනව කටයුතු කිරීමට විශාල ඉඩකඩක් මහ බැංකුවට සලසා දී ඇත. මෙහි දී, ප්‍රතිපත්ති තීරණ ගැනීමේදී, මහ බැංකුව මුදල් අමාත්‍යාංශය සමග සමීප සබඳතාවකින් කටයුතු කරන අතර, මුදල් අමාත්‍යාංශයේ ලේකම් මහ බැංකුවේ පාලන අධිකාරිය වන මුදල් මණ්ඩලයේ සාමාජිකයකු වශයෙන් ද කටයුතු කරයි.

මිල ස්ථායීතාව

දේශීය මුදල් ඒකකවලින් මෙන් ම වෙනත් මුදල් ඒකකවලින් ද මිල දී ගැනීම් සිදුකිරීම සම්බන්ධයෙන් ව්‍යවහාර මුදල්වල අගය සුරක්ෂිත කර දීම මිල ස්ථායීතාව මගින් සිදුවේ. මිල ස්ථායීතාව නැතහොත් ස්ථායී මිල ගණන් යන්නෙන් අදහස් වනුයේ අඩු උද්ධමනයක් පවතින බවයි. අඩු උද්ධමනයක් පවතින විට සහ එය අඩු මට්ටමක පවතිනු ඇතැයි අපේක්ෂා කළ හැකි අවස්ථාවල දී ආර්ථිකය හොඳින් ක්‍රියාත්මක වන බව අත්දැකීම්වලින් තහවුරු වී ඇත. මෙවැනි අවස්ථාවල දී පොලී අනුපාතික ද පහළ මට්ටමක පවතිනු ඇත. එබඳු වාතාවරණයක් යටතේ ආර්ථිකයට සිය උපරිම වර්ධන ධාරිතාව අත්පත් කරගැනීමටත්, ඉහළ සේවා නියුක්තියක් ඇතිකර ගැනීමටත් ඉඩකඩ සැලසේ. ඉහළ සහ නිතර වෙනස් වන සුලු උද්ධමන තත්ත්වයක් තුළින් ඇතිවිය හැකි අහිතකර බලපෑම්වලින් තොරව මෙ වැනි අවස්ථාවල දී පාරිභෝගිකයන් මෙන් ම නිෂ්පාදකයන් ද විශ්වාසයකින් යුතුව ආර්ථික තීරණ ගනු ලබයි. අඩු හා ස්ථාවර උද්ධමනය නැතහොත් මිල ස්ථායීතාව, දිගුකාලීන තිරසාර ආර්ථික වර්ධනයක් සහ ඉහළ සේවා නියුක්තියක් ඇති කිරීමට ඉවහල් වනු ඇත. මහ බැංකුව විසින් උද්ධමනය පාලනය කිරීම සඳහා මුදල් ප්‍රතිපත්තිය උපයෝගී කරගනු ලබයි.

මූල්‍ය ක්‍රමයේ ස්ථායීතාව

මූල්‍ය ක්‍රමයේ ස්ථායීතාව තුළින් තැන්පත්කරුවන්ට මෙන් ම ආයෝජකයන්ට හිතකර වාතාවරණයක් උදාකරදෙන අතර, කාර්යක්ෂම මූල්‍ය අතරමැදිකරණයකට සහ ඵලදායී වෙළඳපොළ ක්‍රියාකාරීත්වයකට උනන්දු කරවනු ලබයි. එය ආයෝජනය හා ආර්ථික වර්ධනය පුළුල් කිරීමට ඉවහල් වේ.

ස්ථායී මූල්‍ය ක්‍රමයක් යනුවෙන් අදහස් වනුයේ, මූල්‍ය පද්ධතිය (මූල්‍ය ආයතන සහ මූල්‍ය වෙළෙඳපොළ) සාර්ථක ලෙස ක්‍රියාත්මක වන බව සහ බැංකු කටයුතු, ව්‍යවහාර මුදල් සහ ගෙවුම් ශේෂ අර්බුදවලින් තොරව ක්‍රියාත්මක වන බවත්ය. බැංකු කටයුතු අසාර්ථකවීම, වත්කම් මිල ගණන්වල විශාල උච්ඡාවචනයක් ඇතිවීම, වෙළෙඳපොළ ද්‍රවශීලතාව බිඳ වැටීම හෝ ගෙවීම් සහ පියවීම් පද්ධතියට බාධා පැමිණීම හේතුවෙන් මූල්‍ය ක්‍රමයේ අස්ථායීතාවක් ඇතිවේ.

ස්ථායී සාර්ථක ආර්ථික වාතාවරණයක් පැවතීම, ඵලදායී නියාමන රාමුවක් පැවතීම, මනා ලෙස සංවිධානය වූ මූල්‍ය වෙළෙඳපොළවල් සහ ශක්තිමත් මූල්‍ය ආයතන පැවැතීම මෙන්ම ගෙවීම් සහ පියවීම් කටයුතු සඳහා ආරක්ෂාකාරී සහ ශක්තිමත් යටිතල පහසුකම් පැවැතීම මූල්‍ය ස්ථායීතාව සඳහා අත්‍යවශ්‍ය වේ.

මූල්‍ය වෙළෙඳපොළ සහ මූල්‍ය ආයතන සම්බන්ධයෙන් සුපරීක්ෂාකාරී වීම, ගෙවීම් හා පියවීම් පද්ධතියේ සිදුවන ප්‍රමාද දෝෂ සහ අර්බුද නිරාකරණය කිරීම ආදිය තුළින් සමස්ත මූල්‍ය ක්‍රමයට එල්ල වන තර්ජන වළකා ගැනීම, ඒවා හඳුනා ගැනීම සහ අඩු කරගැනීම මූල්‍ය ස්ථායීතාව පවත්වා ගැනීම යන්නට ඇතුළත් වේ.

කාර්යයන්

ප්‍රධාන කාර්යයන්

මහ බැංකුවේ ප්‍රධාන කාර්යයන් වනුයේ,

- (අ) මුදල් ප්‍රතිපත්තිය මෙහෙයවීම
- (ආ) බැංකු, මුදල් සමාගම්, විශේෂිත කල්බදු මූල්‍යකරණ සමාගම් සහ රජයේ සුරැකුම්පත් පිළිබඳ කටයුතුවල නියැලී සිටින ප්‍රාථමික වෙළෙඳුන්ට බලපත්‍ර ලබාදීම, නියාමන සහ අධීක්ෂණ කටයුතු කිරීම
- (ඇ) විනිමය අනුපාතික ප්‍රතිපත්තිය මෙහෙයවීම
- (ඈ) ජාත්‍යන්තර සංචිත කළමනාකරණය කිරීම
- (ඉ) ව්‍යවහාර මුදල් නිකුත් කිරීම සහ බෙදාහැරීම (ශ්‍රී ලංකාවේ නිත්‍යනුකූල මුදල් වශයෙන් සැලකෙන මුදල් නෝට්ටු සහ කාසි නිකුත් කිරීමේ පූර්ණ අයිතිය මහ බැංකුව සතුය)
- (ඊ) මහ බැංකුවේ පියවීමේ ගිණුම් පවත්වාගෙන යන මූල්‍ය ආයතනවලට (වාණිජ බැංකුවලට හා ප්‍රාථමික වෙළෙඳුන්ට) නිෂ්කාශන සහ පියවීමේ පහසුකම් සපයාදීම
- (උ) රජයේ ආර්ථික උපදේශක, බැංකුකරු සහ මූල්‍ය නියෝජිත වශයෙන් කටයුතු කිරීම

නියෝජිත කාර්යයන්

ඉහත කාර්යයන්ට අමතරව, මහ බැංකුව විසින් පහත සඳහන් නියෝජිත කාර්යයන් ද ඉටු කරනු ලැබේ.

- (අ) රාජ්‍ය ණය කළමනාකරණය
- (ආ) විදේශ විනිමය කළමනාකරණය
- (ඇ) සේවක අර්ථසාධක අරමුදල කළමනාකරණය
- (ඈ) ප්‍රාදේශීය සංවර්ධනය.

සංවිධාන ව්‍යුහය සහ දෙපාර්තමේන්තු

මහ බැංකුවේ අරමුණු සහ කාර්යයන් සඳහා කරගැනීමට උපකාරී වන පරිදි එහි සංවිධානාත්මක ව්‍යුහය, කාර්ය මූලික පදනමක් මත යළි සකස් කරන ලදී. ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති උපදේශක පර්ඡදය, මූල්‍ය අංශ නියාමන හා අධීක්ෂණ පර්ඡදය, ශක්‍යතා ගොඩනැගීමේ සහ සහාය සේවා පර්ඡදය, අවදානම් කළමනාකරණ හා අනුකූලතා පර්ඡදය යනුවෙන් අරමුණු සහ කාර්යයන් මත පදනම් වූ පර්ඡද හතරක් ඇත. එකී පර්ඡදය හතර යටතේ පහත සඳහන් පරිදි දෙපාර්තමේන්තු වර්ගීකරණය කර ඇත.

ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති උපදේශක පර්ඡදය

1. ආර්ථික පර්යේෂණ දෙපාර්තමේන්තුව
2. සංඛ්‍යාන දෙපාර්තමේන්තුව
3. ජාත්‍යන්තර මෙහෙයුම් කටයුතු දෙපාර්තමේන්තුව
4. දේශීය කටයුතු දෙපාර්තමේන්තුව
5. සාර්ව ච්චක්ෂණතා අධ්‍යයන දෙපාර්තමේන්තුව
6. විනිමය පාලන දෙපාර්තමේන්තුව
7. ව්‍යවහාර මුදල් දෙපාර්තමේන්තුව
8. සන්නිවේදන දෙපාර්තමේන්තුව

මූල්‍ය අංශ නියාමන හා අධීක්ෂණ පර්ඡදය

9. බැංකු අධීක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව
10. බැංකු නොවන මූල්‍ය ආයතන අධීක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව
11. රාජ්‍ය ණය දෙපාර්තමේන්තුව
12. මූල්‍ය දෙපාර්තමේන්තුව
13. ලේකම් දෙපාර්තමේන්තුව
14. තොරතුරු තාක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව
15. ගෙවීම් හා පියවීම් දෙපාර්තමේන්තුව
16. ආරක්ෂක සේවා දෙපාර්තමේන්තුව

ශක්‍යතා ගොඩනැගීම සහ සහාය සේවා පර්ඡදය

17. මානව සම්පත් දෙපාර්තමේන්තුව
18. බැංකු චිඳ පියෙස
19. කාර්යමණ්ඩල සේවා කළමනාකරණ දෙපාර්තමේන්තුව
20. පහසුකම් කළමනාකරණ දෙපාර්තමේන්තුව
21. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන අධීක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව
22. ප්‍රාදේශීය කාර්යාල කළමනාකරණ දෙපාර්තමේන්තුව
23. සේවක අර්ථසාධක අරමුදල් දෙපාර්තමේන්තුව
24. ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන දෙපාර්තමේන්තුව
25. පුහුණු හා සංවර්ධන දෙපාර්තමේන්තුව

අවදානම් කළමනාකරණ හා අනුකූලතා පර්ඡදය

26. අභ්‍යන්තර විගණන දෙපාර්තමේන්තුව
27. ප්‍රතිපත්ති සමාලෝචන හා නිරීක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව
28. නීති හා අනුකූලතා දෙපාර්තමේන්තුව
29. අවදානම් කළමනාකරණ දෙපාර්තමේන්තුව
30. මූල්‍ය බුද්ධි ජ්‍යෙෂ්ඨ

අභ්‍යන්තර විගණන දෙපාර්තමේන්තුව, ප්‍රතිපත්ති සමාලෝචන හා නිරීක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව, නීති සහ අනුකූලතා දෙපාර්තමේන්තුව, අවදානම් කළමනාකරණ දෙපාර්තමේන්තුව සහ මූල්‍ය බුද්ධි ජ්‍යෙෂ්ඨ මහ බැංකු අධිපති සහ මුදල් මණ්ඩලය වෙත සෘජුවම වාර්තා කරයි.

ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ නියෝජ්‍ය අධිපතිවරු, නිදේනක් සිටිති. ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති උපදේශන, මූල්‍ය අංශ නියාමන හා අධීක්ෂණ සහ ශක්‍යතා ගොඩනැගීමේ සහ සහාය සේවා යන පර්ඡද වෙන් වශයෙන් අදාළ නියෝජ්‍ය අධිපතිවරුන් විදේශා යටතේ පවතී.

මහ බැංකුවේ සංවිධාන ව්‍යුහය ඇමුණුම් අංක 1 හි දැක්වෙන අතර මහ බැංකුවේ දෙපාර්තමේන්තුවල ප්‍රධාන කාර්යයන් ඇමුණුම් අංක 2 හි දැක්වේ.

මුදල් ප්‍රතිපත්තිය

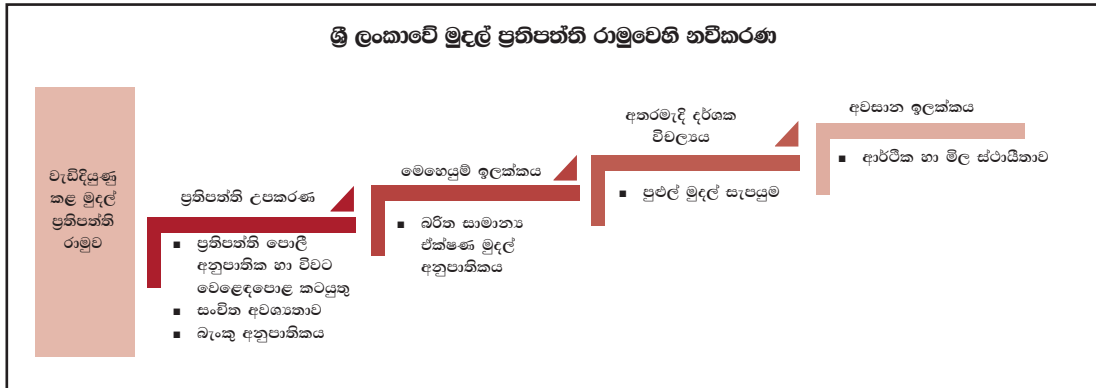
ශ්‍රී ලංකාවේ මුදල් ප්‍රතිපත්තියේ විකාශනය

මුදල් තත්ත්වයන් හා මිල ගණන්වල වර්ධනයන් පාලනය කිරීම සඳහා ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් ක්‍රියාත්මක කරන ලද මුදල් ප්‍රතිපත්තිය පසුගිය වසර හැට හතක කාලය පුරා ක්‍රමිකව විකාශනය වී ඇත. 1977 දක්වා ක්‍රියාත්මක වූ ස්ථාවර විනිමය අනුපාතික ක්‍රමය යටතේ මෙන් ම, 2001 දී පාවෙන විනිමය අනුපාතික ක්‍රමයට අනුගත වන තුරු පැවති පාලිත නමස් විනිමය අනුපාතික ක්‍රමය තුළ ද උද්ධමන අපේක්ෂා පාලනය කරගැනීම සඳහා විනිමය අනුපාතික ප්‍රමුඛ කාර්යභාරයක් ඉටු කළේය. 1980 දශකයේ මුල් භාගයේ දී, මහ බැංකුව විසින් සිය මුදල් ප්‍රතිපත්ති රාමුව ලෙස මුදල් ඉලක්කකරණය (Monetary Targeting) තෝරාගත් අතර, ශ්‍රී ලංකාවේ මුදල් ප්‍රතිපත්තිය හැසිරවීමේ ප්‍රධාන විචල්‍ය බවට මුදල් සමස්ත පත් විය. ඒ අනුව, මුදල් ගුණාකය හරහා සංචිත මුදල් යන මෙහෙයුම් ඉලක්කය සමග බැඳී ඇති, අතරමැදි ඉලක්කය වන පුළුල් මුදල් සමස්ත පාලනය කිරීම තුළින් අවසාන ඉලක්කය වන මිල ස්ථායීතාව ළඟා කර ගැනීම සිදු විය. මුදල් ඉලක්කකරණ රාමුව ක්‍රියාත්මක කිරීමේ දී අපේක්ෂිත රාජ්‍ය මූල්‍ය හා ශෙවුම් තුළන වර්ධනයන්, අපේක්ෂිත ආර්ථික වර්ධනය හා ණය වර්ධනය මෙන්ම අපේක්ෂිත උද්ධමන මට්ටම යනාදී විවිධ සාධක සලකා බලමින් සෑම වසරක් සඳහා ම මහ බැංකුව විසින් සකසනු ලබන වාර්ෂික මුදල් වැඩසටහන මත පදනම් වූ සංචිත මුදල් හා පුළුල් මුදල් සඳහා ඉලක්ක ප්‍රකාශයට පත් කිරීමත්, ඉන්පසු එම මුදල් සමස්තවල වර්ධනයන් නිරීක්ෂණය කිරීමත් අවශ්‍ය විය.

ශ්‍රී ලංකාව සඳහා වැඩිදියුණු කළ මුදල් ප්‍රතිපත්ති රාමුවක් හඳුන්වා දීම

ලොව පුරා මහ බැංකු මුදල් ඉලක්කකරණ රාමුවලින් ඉවත්වීමේ ප්‍රවණතාව අනුව යමින්, ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව ද සිය මුදල් ප්‍රතිපත්ති රාමුව වැඩිදියුණු කරමින් එය නමස්ශීලී උද්ධමන ඉලක්කකරණ රාමුවක් (Flexible Inflation Targeting) බවට පරිවර්තනය කිරීමට කටයුතු කරමින් සිටියි. නමස්ශීලී උද්ධමන ඉලක්කකරණ රාමුවකට මැදිකාලීනව අනුගත වීමේ අරමුණින් ඒ සඳහා අවශ්‍ය පූර්ව අවශ්‍යතා සම්පූර්ණ කිරීමට පසුගිය වසර කිහිපය මුළුල්ලේම ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව හා රජය කටයුතු කර ඇත. මුදල් සැපයුම හා උද්ධමනය අතර දුර්වල වෙමින් පවතින සම්බන්ධතාවද ඇතුළුව මුදල් සමස්ත ඉලක්කකරණ රාමුවෙහි දැකිය හැකි අනෙකුත් දුර්වලතා හේතුවෙන් මෙම ක්‍රියාවලිය තවත් කඩිනම් වී ඇත. මුදල් ගුණාකයේ හා සංසරණ ප්‍රවේගයේ උච්චාවචන ඉහළ යෑම මධ්‍යයේ, නාමික අතරමැදි විචල්‍යයක් ලෙස මුදල් ඉලක්කවල කාර්යභාරය අවිනිශ්චිත වී ඇති අතර එමගින් මහ බැංකුවේ සන්නිවේදන උපායමාර්ග ද සංකීර්ණත්වයට පත් වී ඇත.

නමස්ශීලී උද්ධමන ඉලක්කකරණය සඳහා අනුගත වීමේ අන්තර්කාලීන පියවරක් ලෙස, ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව මේ වනවිට සිය මුදල් ප්‍රතිපත්තිය, මුදල් සමස්ත ඉලක්කකරණ සහ නමස්ශීලී උද්ධමන ඉලක්කකරණ යන උපායමාර්ග දෙකෙහිම ලක්ෂණ ඇතිව වැඩිදියුණු කළ මුදල් ප්‍රතිපත්ති රාමුවක් (Enhanced Monetary Policy Framework) යටතේ ක්‍රියාත්මක කරයි. මෙම වැඩිදියුණු කළ මුදල් ප්‍රතිපත්ති රාමුව යටතේ, ආර්ථික වර්ධන අරමුණුවලට සහ විනිමය අනුපාතික කළමනාකරණයේ නමස්ශීලීත්වයට සහය දෙන අතරම, මැදිකාලීනව උද්ධමනය මැදි තනි අගයක පවත්වා ගැනීමට මහ බැංකුව අරමුණු කරයි. ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව, මුදල් සමස්ත සඳහා ඉලක්ක ප්‍රසිද්ධ නොකළද, මුදල් ප්‍රතිපත්තිය ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා ඉවහල් වන අතරමැදි දර්ශක විචල්‍ය ලෙස පුළුල් මුදල් සමස්ත තවදුරටත් යොදා ගැනේ. තවද, මේ වන විට මහ බැංකුව විසින් සිය මෙහෙයුම් ඉලක්කය ලෙස සංචිත මුදල් වෙනුවට බර්ත සාමාන්‍ය ඒක්ෂණ මුදල් අනුපාතිකය (Average Weighted Call Money Rate) භාවිත කරනු ලබන අතර, ප්‍රතිපත්ති පොලී අනුපාතික සහ විවට වෙළෙඳපොළ කටයුතු වැනි වෙළෙඳපොළ මත පදනම් වූ ප්‍රතිපත්ති උපකරණ වැඩි වශයෙන් උපයෝගී කර ගනී. මේ වන විට ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් කෙටිකාලීන පුරෝකථන ආකෘති සහ මැදිකාලීන ගතික ආනුමානික පොදු සමතුලිතතා (Dynamic Stochastic General Equilibrium) ආකෘති මත පදනම් වූ පුරෝකථන හා ප්‍රතිපත්ති විශ්ලේෂණ පද්ධති (Forecasting and Policy Analysis System, FPAS) යනාදිය භාවිත කරමින්, උද්ධමන පුරෝකථන ද ඇතුළුව සාර්ව ආර්ථික පුරෝකථන වැඩිදියුණු කිරීමට අවශ්‍ය කටයුතු කරමින් සිටී. මිල සහ මූර්ත අංශයේ ස්ථායීතාව නිරසා පදනමකින් පවත්වා ගැනීම සඳහා ආර්ථිකයේ ඉහළ යන අවශ්‍යතා සහ ගතික ගෝලීය පරිසරය අනුව යමින්, මුදල් ප්‍රතිපත්ති රාමුව තවදුරටත් නවීකරණය කිරීමට ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව ඉදිරියේදී කටයුතු කරනු ඇත. කෙසේ වෙතත්, ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් සිය මුදල් ප්‍රතිපත්ති රාමුව ලෙස නමස්ශීලී උද්ධමන ඉලක්කකරණය විධිමත් ලෙස හඳුන්වාදීමේ ක්‍රියාවලියේදී රාජ්‍ය මූල්‍ය ඒකාග්‍රතාව සඳහා රජයේ කැපවීම ද අත්‍යවශ්‍ය වේ.

මුදල් ප්‍රතිපත්ති උපකරණ

මුදල් ප්‍රතිපත්තිය මෙහෙයවීම සඳහා උපකරණ රැසක් මහ බැංකුව සතුව පවතී.

- ප්‍රතිපත්ති පොලී අනුපාතික:** මහ බැංකුව විසින් භාවිත කරනු ලබන ප්‍රධාන මුදල් ප්‍රතිපත්තිමය උපකරණය වනුයේ මුදල් වෙළෙඳපොළ තුළ එක් දින පොලී අනුපාතිකවල ඉහළ සහ පහළ සීමා නිර්ණය කරනු ලබන මහ බැංකුවේ නිත්‍ය තැන්පතු පහසුකම් අනුපාතිකය (Standing Deposit Facility Rate) සහ නිත්‍ය ණය පහසුකම් අනුපාතිකය (Standing Lending Facility Rate) යි. මහ බැංකුවේ නිත්‍ය තැන්පතු පහසුකම් සහ නිත්‍ය ණය පහසුකම් අනුපාතිකවල යම් වෙනසක් ඇතිවුවහොත් එය අන්තර් බැංකු ඒකමණ මුදල් වෙළෙඳපොළ (වාණිජ බැංකු අතර පවතින මුදල් වෙළෙඳපොළ) පොලී අනුපාතික කෙරෙහි ක්ෂණික බලපෑමක් ඇතිකිරීමට හේතුවේ. මෙම අනුපාතිකවල ඇතිවන වෙනස්කම්, භාණ්ඩාගාර බිල්පත් ඉපැයුම් අනුපාතික සහ වාණිජ බැංකු ස්වකීය ප්‍රමුඛ ගනුදෙනුකරුවන්ට ණය දීමේ පොලී අනුපාතික වැනි කෙටිකාලීන පොලී අනුපාතිකවල ද ඉතා කෙටි කාලයක් තුළ වෙනස්කම් ඇතිකරනු ලබයි. මෙම වෙනස්වීම් කිසියම් කාල පරාසයක් සහිතව වාණිජ බැංකුවල සාමාන්‍ය ණය දීමේ පොලී අනුපාතික, මැදිකාලීන රජයේ සුරැකුම්පත් (භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර) මෙන්ම බැංකු විසින් තැන්පතු සඳහා දෙනු ලබන පොලී අනුපාතික කෙරෙහි ද බලපෑම් ඇති කරනු ලබයි. වෙළෙඳපොළ පොලී අනුපාතික වෙනස්වීම් නිෂ්පාදන ආයතනවල ආයෝජනය සඳහා සහ පාරිභෝගිකයන් විසින් පරිභෝජන වියදම් සඳහා ඉල්ලුම් කෙරෙන ණය කෙරෙහි ද බලපානු ලබන හෙයින් වාණිජ බැංකු විසින් දෙනු ලබන ණය ප්‍රමාණ කෙරෙහි ද බලපෑම් ඇතිකරනු ලබයි. මෙම ක්‍රියාවලියේ අවසාන ඵලය වන්නේ පොලී අනුපාතික සහ ණය සැපයුමෙහි ඇතිවන වෙනස්වීම් මගින් සමස්ත ඉල්ලුමට හා ඵමගින් මිල මට්ටම් සහ නිමැවුම කෙරෙහි බලපෑම් ඇතිවීමයි.

අනාගත උද්ධමන අනුපාතිකය මහ බැංකුවේ අභිමත උද්ධමන අනුපාතිකයට වඩා වැඩිවනු ඇතැයි අපේක්ෂා කරනු ලබන්නේ නම් උද්ධමන වේගය අඩුකිරීම සඳහා මහ බැංකුව විසින් පොලී අනුපාතික (නිත්‍ය තැන්පතු පහසුකම් සහ නිත්‍ය ණය පහසුකම් අනුපාතික) ඉහළ දමනු ලබයි. එමෙන්ම අනාගත උද්ධමනය දුරාගත හැකි මට්ටමට වඩා අඩු වන්නේ යැයි බලාපොරොත්තු වන්නේ නම් මහ බැංකුව විසින් ආර්ථිකය දිරිගැන්වීම උදෙසා පොලී අනුපාතික (නිත්‍ය තැන්පතු පහසුකම් සහ නිත්‍ය ණය පහසුකම් අනුපාතික) අඩු කරනු ලබයි. මහ බැංකුව විසින් ප්‍රතිපත්ති පොලී අනුපාතික ඉහළ දමනු ලැබුවහොත් එය මුදල් ප්‍රතිපත්තිය දැඩි කිරීම ලෙසත්, ප්‍රතිපත්ති පොලී අනුපාතික පහළ දමනු ලැබුවහොත් එය මුදල් ප්‍රතිපත්තිය ලිහිල් කිරීම ලෙසත් හැඳින්වේ. මුදල් ප්‍රතිපත්තිය උද්ධමනය මත බලපෑම් කරන්නේ කිසියම් කාල පරාසයක් සහිතව බැවින් මහ බැංකුව විසින් ඉදිරිකාලීන දැක්මක් සහිතව උද්ධමන බලපෑම් කල්පිතයා හඳුනාගෙන මුදල් ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාමාර්ග ගැනීම අවශ්‍ය වේ.

මහ බැංකුව විසින් පොලී අනුපාතික (නිත්‍ය තැන්පතු පහසුකම් සහ නිත්‍ය ණය පහසුකම් අනුපාතික) නිශ්චය කරන්නේ ආර්ථිකයේ ඉල්ලුම, ආර්ථිකයේ ධාරිතාවට අනුකූල වන බව තහවුරු වන ආකාරයටය. පොලී අනුපාතික අවශ්‍ය පමණට වඩා පහළ මට්ටමක පවතිනම්, ඉල්ලුම, සැපයුම ඉක්මවා යෑමෙන් උද්ධමනකාරී පීඩනයක් ඇතිවී උද්ධමනය වේගවත් වනු ඇත. පොලී අනුපාතිකය අවශ්‍ය පමණට වඩා ඉහළ නම් නිමැවුම අනවශ්‍ය ලෙස අඩු වීමට ඉඩ ඇත.

- **විවිධ වෙළෙඳපොළ කටයුතු:** විවිධ වෙළෙඳපොළ කටයුතු යනු මහ බැංකුව විවෘත වෙළෙඳපොළින් අන්තර් බැංකු ජීක්ෂණ ණය පොලි අනුපාතිකය, ප්‍රතිපත්ති පොලි අනුපාතික කොර්ඩෝව තුළ යෝග්‍ය මට්ටමක පවත්වා ගැනීමේ අරමුණින් රජයේ සුරැකුම්පත් භාවකාලික හෝ ස්ථාවර පදනමක් මත මිල දී ගැනීම හෝ විකිණීමයි.

ප්‍රතිපත්ති පොලි අනුපාතික කොර්ඩෝව සමන්විත වන්නේ නිත්‍ය තැන්පතු පොලි අනුපාතිකය සහ නිත්‍ය ණය පහසුකම් අනුපාතිකය යන මහ බැංකු ප්‍රතිපත්ති පොලි අනුපාතික දෙක මගිනි. මෙලෙස මහ බැංකුව රජයේ සුරැකුම්පත් මිලදී ගන්නා විට උවශ්‍යතාව වෙළෙඳපොළට නිකුත් වන අතර රජයේ සුරැකුම්පත් විකුණන විට වෙළෙඳපොළින් උවශ්‍යතාව මහ බැංකුව වෙත අවශෝෂණය වේ. විවිධ වෙළෙඳපොළ කටයුතු සඳහා ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකු සුරැකුම්පත් ද මුදල් නීති පනත අනුව භාවිත කළ හැකි ය.

දැනට බලපැවැත්වෙන විවිධ වෙළෙඳපොළ ක්‍රමය යටතේ මහ බැංකුව විසින් බැංකු පද්ධතියේ උවශ්‍යතාව දිනපතා තක්සේරු කරන අතර, අන්තර්බැංකු පොලි අනුපාතිකයෙහි විශාල උච්චාවචන ඇතිවීම වැළකෙන පරිදි මහ බැංකුව තීරණය කළ නිශ්චිත ප්‍රමාණයක් සඳහා ප්‍රතිමිලදීගැනීම් හෝ ප්‍රතිවිකුණුම් වෙන්දේසි හෝ ස්ථිර පදනම මත සුරැකුම්පත් විකිණීමේ හෝ මිලට ගැනීමේ වෙන්දේසි පවත්වනු ලැබේ. වෙළෙඳපොළේ අතිරික්ත උවශ්‍යතාවක් ඇත්නම්, එම අතිරික්ත මුදල් අවශෝෂණය කරගැනීම සඳහා මහ බැංකුව විසින් ප්‍රතිමිලදීගැනුම් වෙන්දේසි පවත්වනු ලැබේ. මේ ආකාරයෙන්ම වෙළෙඳපොළේ උවශ්‍යතා හිඟයක් පවතිනම් වෙළෙඳපොළට මුදල් මුදාහැරීම සඳහා මහ බැංකුව විසින් ප්‍රතිවිකුණුම් වෙන්දේසි පවත්වනු ලැබේ. මහ බැංකුව මෙම කටයුතුවලට කොතෙක් දුරට මැදිහත් වන්නේ ද යන්න සමස්ත උවශ්‍යතාවයේ අතිරික්තය හෝ හිඟය මත තීරණය වේ.

වෙළෙඳපොළ සහභාගිවන්නන් (වාණිජ බැංකු සහ ප්‍රාථමික වෙළෙඳුන්) තබන ලංසු මත පොලි අනුපාතිකය තීරණය වේ. වෙළෙඳපොළ සහභාගිවන්නන්ට කෙටිකාලීන වෙන්දේසියක දී මෙවැනි ලංසු තුනක් තැබිය හැකි අතර දිගුකාලීන වෙන්දේසියකදී මෙවැනි ලංසු හයක් තැබිය හැකි වේ. සාර්ථක ලංසු ඉදිරිපත් කළ අය සඳහා ඔවුන්ගේ ලංසු තුළින් ඉදිරිපත් කළ පොලි අනුපාතිකය මත ඉල්ලීම් හිමිවේ.

මහ බැංකුව විසින් ස්වකීය අභිමතය පරිදි දිගුකාලීනව උවශ්‍යතාව වැඩි කිරීම හෝ අඩු කිරීම සඳහා රජයේ සුරැකුම්පත් සාපුරාණ මිලදී ගැනීම හෝ විකිණීම (වට්ටම් සහ ප්‍රතිවට්ටම් පහසුකම්) සිදුකරනු ඇත. අවශ්‍ය ප්‍රමාණයට උවශ්‍යතාව අවශෝෂණය කර ගැනීම සඳහා මුදාහැර, රජයේ සුරැකුම්පත් තොග ප්‍රමාණවත් නොවන අවස්ථාවක දී මහ බැංකුව ස්වකීය සුරැකුම්පත් වෙළෙඳපොළට මුදාහරී.

දිනපතා වෙන්දේසියේ දී සිය උවශ්‍යතා අවශ්‍යතාව සපුරා ගත නොහැකි වූ වාණිජ බැංකුවලට සහ ප්‍රාථමික වෙළෙඳුන්ට මහ බැංකුවේ නිත්‍ය පහසුකම් යටතේ තම අවශ්‍යතා සපුරා ගත හැකිය.

- **වාණිජ බැංකු තැන්පතු වෙනුවෙන් ව්‍යවස්ථාපිත සංචිත අවශ්‍යතාව:** මින් අදහස්වන්නේ වාණිජ බැංකු විසින් සිය මුළු රුපියල් තැන්පතු වගකීම පදනම් කරගෙන මහ බැංකුවෙහි පවත්වාගෙන යන ජංගම ගිණුමේ අතිවාර්යයෙන්ම පවත්වාගෙන යායුතු අවම සංචිත ප්‍රමාණයයි. රුපියල්වලින් පවත්වාගෙන යනු ලබන ඉල්ලුම් තැන්පතු, කාලීන, ඉතිරි කිරීමේ තැන්පතු ඇතුළු සියලු තැන්පතු වෙනුවෙන් වාණිජ බැංකු විසින් දැනට තැබිය යුතු සංචිත අනුපාතිකය සියයට 7.5කි.

- **බැංකු අනුපාතිකය:** මුදල් හෝ මූල්‍ය ස්ථායීතාවට බලපාන්නා වූ හදිසි අවස්ථා හෝ මූල්‍ය අර්බුදකාරී තත්ත්වයකදී මහ බැංකුව විසින් බැංකු ආයතන වෙත ණය ලබාදීමේ දී අයකරනු ලබන පොලි අනුපාතිකයයි. මෙම බැංකු අනුපාතිකය නිත්‍ය ණය පහසුකම් අනුපාතිකයට වඩා බෙහෙවින් වැඩි දඩ පොලි අනුපාතිකයකි. දැනට බලපැවැත්වෙන බැංකු අනුපාතිකය සියයට 15කි.

මෙම උපකරණවලට අමතරව, ආර්ථිකයේ අවශ්‍යතා සහ ස්වභාවය මත පදනම්ව මුදල් ප්‍රතිපත්තිය ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා විදේශ විනිමය මෙහෙයුම්, ණය මත ප්‍රමාණාත්මක සීමා කිරීම්, පොලි අනුපාතික මත ඉහළ සීමා පැනවීම, ප්‍රතිමූල්‍ය පහසුකම්, ශිෂ්ට ප්‍රයෝග (Moral Suasion) මෙන්ම, ආන්තික අවශ්‍යතා සහ ණය වටිනාකම් අනුපාත පැනවීම වැනි සාර්ව විචක්ෂණ ක්‍රියාමාර්ග ද භාවිත කිරීමට ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවට හැකියාව ඇත.

වත්මන් මුදල් ප්‍රතිපත්තිය, විවිධ වෙළෙඳපොළ මෙහෙයුම් මත පදනම් වූ ප්‍රතිපත්තිමය උපකරණ කෙරෙහි වැඩි විශ්වාසයක් තබා ඇත. මෙහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් ප්‍රතිපත්තිමය පොලි අනුපාතික සහ විවිධ වෙළෙඳපොළ කටයුතු මහ බැංකුව විසින් තම ප්‍රධාන ප්‍රතිපත්තිමය උපකරණ ලෙස භාවිත කරනු ලැබේ.

මුදල් ප්‍රතිපත්ති ප්‍රකාශය

මහ බැංකුවේ මුදල් මණ්ඩලය මුදල් ප්‍රතිපත්තිය මෙහෙයවීම සම්බන්ධයෙන් වගකීම දරයි. මුදල් ප්‍රතිපත්තිය පිළිබඳව අධ්‍යයනය කර අදාළ නිර්දේශ මුදල් මණ්ඩලයේ අවධානයට යොමු කිරීම සඳහා මුදල් ප්‍රතිපත්ති කමිටුව (Monetary Policy Committee) 2001 වසරේ දී පිහිටුවන ලදී. මෙම ස්ථායීතාව භාරව කටයුතු කරන නියෝජ්‍ය අධිපති මෙම කමිටුවේ මූලසුන ගනී. මුදල් ප්‍රතිපත්ති ස්ථාවරය ඇගයීම සහ මහ බැංකු අධිපති මගින් මුදල් මණ්ඩලයට අවශ්‍ය නිර්දේශ ඉදිරිපත් කිරීම සඳහා එම කමිටුව වර්ෂ 2016 දක්වා යටත් පිරිසෙයින් මසකට වරක්වත් රැස් විය. 2017 ජනවාරි මස සිට මෙම රැස්වීම් වසරකට අවචනාවක් පැවැත්වීමට කටයුතු යොදා ඇත.

මුදල් මණ්ඩලයේ රැස්වීම් පැවැත්වීමෙන් අනතුරුව, මුදල් ප්‍රතිපත්තියේ ස්ථාවරය පිළිබඳව මහ බැංකුව විසින් ප්‍රකාශයක් නිකුත් කරනු ලබයි. ප්‍රතිපත්තිමය වෙනස්වීම් වෙනම ජ්‍යෙෂ්ඨ ජ්‍යෙෂ්ඨ ජ්‍යෙෂ්ඨ සිදුකිරීමට හැකිවූයේ සාධක ද මෙම ප්‍රතිපත්ති ප්‍රකාශයෙහි අඩංගු වේ. වත්මන් ආර්ථික තත්ත්වය පිළිබඳ සවිස්තරාත්මක තොරතුරු මෙන්ම ආර්ථික පුරෝකථන ද මෙම ප්‍රකාශයෙහි ඇතුළත් වේ. මුදල් ප්‍රතිපත්ති ප්‍රකාශය, පුවත්පත් නිවේදන සහ මාධ්‍ය සාකච්ඡා මගින් මහජනතාව වෙත දැනුම් දෙනු ලැබේ.

ඉහළ විනිවිදභාවයක් ඇති කර ගැනීම සහ ස්වකීය ප්‍රතිපත්ති පිළිබඳව වෙළෙඳපොළ සහ මහජනතාව දැනුවත් කිරීමේ අභිප්‍රායෙන් මෙම මුදල් ප්‍රතිපත්ති ප්‍රකාශ නිකුත් කරන කාල වකවානු දැක්වෙන දින දර්ශනයක් මහ බැංකුව විසින් කල්වේල ඇතිව නිකුත් කරනු ලැබේ.

ආර්ථික දත්ත සහ සංඛ්‍යා ලේඛන එක්රැස් කිරීම, දර්ශක සම්පාදනය කිරීම හා බෙදාහැරීම

මහ බැංකුව සාර්ව ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති සැකසීම සඳහා අවශ්‍ය සංඛ්‍යාලේඛන එක්රැස් කරන අතර එම තොරතුරු විශ්ලේෂණය කිරීම, දර්ශක සම්පාදනය කිරීම සහ කාලීනව බෙදා හැරීම ද සිදු කරයි. මූර්ත, මුදල්, රාජ්‍ය මූල්‍ය සහ විදේශ මූල්‍ය යන අංශ ආවරණය වන පරිදි වන සංඛ්‍යාලේඛන මීට ඇතුළත් වේ. ව්‍යාපාරික මත, උද්ධමන අපේක්ෂා හා ණය වෙළෙඳපොළෙහි ප්‍රවණතා යනාදී ආර්ථිකමය වශයෙන් වැදගත් ඉදිරි දැක්මකින් යුක්ත තොරතුරු රැස් කර ගැනීම සම්බන්ධයෙන් වන සම්බන්ධතා පැවැත්වීම සහ ආර්ථික පර්යේෂණ ද මහ බැංකුව විසින් මෙහෙයවනු ලැබේ.

මූල්‍ය ක්‍රමය සුරක්ෂිත කිරීම

සමස්ත මූල්‍ය ක්‍රමයේ ස්ථාවරත්වය සහ ශක්තිමත්භාවය තහවුරු කිරීමේ වගකීම මහ බැංකුව වෙත පැවරී ඇත. මෙම කටයුතු සම්බන්ධීකරණය සහ මූල්‍ය ස්ථායීතාව වර්ධනය කිරීම සඳහා ගතයුතු ප්‍රතිපත්ති සහ පියවර පිළිබඳව මුදල් මණ්ඩලයට නිර්දේශ කිරීම සඳහා නියෝජ්‍ය අධිපතිවරයෙකුගේ මූලිකත්වය යටතේ මූල්‍ය ස්ථායීතා කමිටුව පිහිටුවා ඇත.

මූල්‍ය වෙළෙඳපොළ සහ ක්‍ෂේත්‍රයේ වැදගත් මූල්‍ය ආයතන සුපරීක්ෂාවට ලක්කිරීම, නියාමන කටයුතු, යටිතල පහසුකම් සහ ගෙවීම් ක්‍රම ශක්තිමත් කිරීම, අවදානම් කළමනාකරණය කිරීමේ ප්‍රතිපත්ති නියෝජ්‍යකාරව ක්‍රියාත්මක කිරීම ආදිය තුළින් මූල්‍ය ක්‍රමයේ මනවීය හැකි අවදානම් සහ එහි හානිදායක තත්ත්වයන් පිළිබඳව තක්සේරු කිරීම මගින් මහ බැංකුව විසින් මූල්‍ය ස්ථායීතාව පවත්වාගෙන යනු ලැබේ. අවදානම් කළමනාකරණයට ආරක්ෂණ ජාලයක් සහිත යාන්ත්‍රණයක් ඇතුළත් වන අතර, අවසාන ණය දෙන්නා වශයෙන් මහ බැංකුවෙන් ණය දීම (කෙටි කාලීන උවදුරු ගැටලු ඇති බැංකුවලට ණය දීම) සහ තැන්පත්කරුවන්ගේ අයිතිවාසිකම් සුරක්ෂිත කිරීම සඳහා ශ්‍රී ලංකා තැන්පතු රක්ෂණ හා උවදුරු ආධාරක යෝජනා ක්‍රමය යනාදිය මෙම ආරක්ෂණ ජාලයට ඇතුළත් වේ.

ඝෂ්‍ර සහ සාර්ව විචක්ෂණ දර්ශක ඇතුළත් සුපරීක්ෂණ ක්‍රමයක් තුළින් මූල්‍ය ක්‍රමයට බාහිර හෝ අභ්‍යන්තර වශයෙන් (දේශීයව හෝ විදේශීය) සිදුවිය හැකි අවදානම් අධීක්ෂණය කිරීමත්, මෑත බැලීමක් සිදුකෙරේ. අස්ථායීතාව පිළිබඳ වූ පූර්ව අනතුරු ඇගවීම් කෙරෙහි සුපරීක්ෂකාරී වීම සඳහා මහ බැංකුව විසින් ක්‍රමවේදයන් සකස් කර ඇත. බනිජ් තෙල් මිල, ආහාර සහ භාණ්ඩ මිල ගණන්, ප්‍රධාන පොලී සහ විනිමය අනුපාතික මෙන්ම ප්‍රධාන රටවල ආර්ථික වර්ධනය වැනි පාත්‍යන්තර සාධක පිළිබඳව මහ බැංකුව සුපරීක්ෂකාරී වනු ඇත. අයවැය හිඟය, උද්ධමන අනුපාතිකය, පොලී අනුපාතික, විනිමය අනුපාතික, වෙළෙඳ කටයුතුවල ක්‍රියාකාරීත්වය, ගෙවුම් ශේෂය, විදේශ සංචිත, මුදල් සැපයුම, දේශීය ණය සහ රාජ්‍ය ණය ආදිය දේශීය සාර්ව ආර්ථික අංශයෙන් පරීක්ෂාවට ලක් කෙරෙන දර්ශක වේ. පරීක්ෂාවට භාජනය කරනු ලබන ඝෂ්‍ර විචක්ෂණ දර්ශක වනුයේ, බැංකු හා මූල්‍ය ආයතනවල ප්‍රාග්ධන අවශ්‍යතා අනුපාතිකය, උවදුරු වත්කම් අනුපාතිකය, අක්‍රීය ණය, ප්‍රාග්ධනය මත ප්‍රතිලාභ, වත්කම්වලට සමානුපාතික බැංකු සංචිත අනුපාතිකය, කොටස් මිල ගණන් සහ විදේශීය වගකීම් ආදියයි.

මූල්‍ය ක්‍රමයේ ශක්තිමත් බව පිළිබඳව සහ ඇතිවිය හැකි අවදානම් කෙරෙහි මහජනතාවගේ අවධානය යොමුකරවීම පිණිස කාලීන මූල්‍ය ස්ථායීතා වාර්තාවක් මහ බැංකුව විසින් නිකුත් කරනු ලැබේ.

බැංකු, මුදල් සමාගම්, විශේෂිත කල්බදු මූල්‍යකරණ සමාගම් සහ ප්‍රාථමික අලෙවිකරුවන් අධීක්ෂණය කිරීම

බැංකු සහ මූල්‍ය ක්‍රමයේ සුරක්ෂිතභාවය සහ ශක්තිමත් බව වැඩිදියුණු කිරීම සඳහා මෙන්ම, තැන්පත්කරුවන් හා ආයෝජකයන්ගේ අවශ්‍යතා සුරක්ෂිත කර දීමත් බැංකු, මුදල් සමාගම්, කල්බදු සමාගම් සහ ප්‍රාථමික අලෙවිකරුවන්ගේ කටයුතු නියාමනය සහ අධීක්ෂණය කිරීමේ වගකීමත් මහ බැංකුව වෙත පැවරී ඇත.

බැංකු නියාමනය සහ අධීක්ෂණය කිරීම බැංකු පනත හා මුදල් නීති පනත යටතේ සිදු කෙරේ. ශ්‍රී ලංකාවේ බැංකුවලට බලපත්‍ර නිකුත් කිරීමේ අධිකාරී බලය පැවරී ඇත්තේ ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ මුදල් මණ්ඩලය වෙතය. බලපත්‍රලාභී වාණිජ බැංකු සහ බලපත්‍රලාභී විශේෂිත බැංකු (ඉතිරි කිරීමේ සහ සංවර්ධන බැංකු) යනුවෙන් බැංකු වර්ග දෙකක් සඳහා බලපත්‍ර නිකුත් කරනු ලැබේ. වාණිජ බැංකු සහ විශේෂිත බැංකු අතර ප්‍රධාන වෙනස නම්, වාණිජ බැංකුවලට ඉල්ලුම් තැන්පත් (ජංගම ගිණුම්) පවත්වාගෙන යෑමටත්, සියලුම විදේශ විනිමය ගනුදෙනු කටයුතුවල නියැලීමටත් අවසර ලබා දී තිබෙන අතර, බලපත්‍රලාභී විශේෂිත බැංකුවලට ඉල්ලුම් තැන්පත් ගිණුම් පවත්වාගෙන යා නොහැක.

බැංකු අධීක්ෂණය පිළිබඳ බාසල් කමිටුවෙන් නිර්දේශිත, පිළිගත් ජාත්‍යන්තර සම්මතයට අනුකූලව බැංකු කටයුතු අධීක්ෂණය කරනු ලැබේ. ගෝලීය ප්‍රවණතාවන්ට අනුකූලව අවදානම මත පදනම් වූ අධීක්ෂණ ක්‍රමයක් ස්ථාපිත කර ඇත. බැංකුවලට මුහුණදීමට ඇති අවදානම් හඳුනා ගැනීම, ඒවා කළමනාකරණය කිරීම සහ අවදානම් අවම කර ගැනීම සඳහා බැංකුවල ඇති හැකියාවන් පිළිබඳව තක්සේරු කිරීම යනාදිය කෙරෙහි මෙහිදී අවධානය යොමු කෙරේ.

මෙම නියාමන හා අධීක්ෂණ කාර්යයන්හි කොටසක් වශයෙන් බැංකුවලට බලපත්‍ර නිකුත් කිරීම, බැංකුවල මෙහෙයුම් කටයුතු, බැංකු වසාදැමීම, බැංකු හා සම්බන්ධ විවක්ෂණ අවශ්‍යතා, දුර්වල බැංකු යථා තත්ත්වයට පත්කළ යුතු ආකාරය සහ නියාමන කටයුතු ක්‍රියාත්මක කිරීම ආදිය සම්බන්ධයෙන් මහ බැංකුව විසින් නියෝග නිකුත් කරනු ලැබේ.

බැංකුවල තිරසාර බව මූල්‍ය කාර්යක්ෂමතාව, අවදානම් කළමනාකරණය ඇගයීම සහ පැන නැගිය හැකි ගැටලු පිළිබඳව පූර්ව අනතුරු හැඟවීම් කල්බදා හඳුනා ගැනීම සඳහා මහ බැංකුව විසින් උපයෝගී කර ගන්නා මූලික අධීක්ෂණ ක්‍රමවේදයන් වනුයේ අඛණ්ඩව කෙරෙන එතැන් අධීක්ෂණ සහ පරීක්ෂණ, කාලීනව කෙරෙන ව්‍යවස්ථාපිත පරීක්ෂණ, බැංකුවේ කළමනාකාරිත්වය සමග රැස්වීම් පැවැත්වීම සහ බාහිර විගණකයින් සමග එකී බැංකු මූල්‍ය තත්ත්වය සම්බන්ධයෙන් සම්බන්ධීකරණය කිරීමත්ය.

ප්‍රාග්ධනයෙහි ප්‍රමාණවත් බව, දුර්වලතාව, අවදානම් සඳහා අධික නිරාවරණය, වත්කම්වල ගුණාත්මකභාවය, අක්‍රීය ණය වෙනුවෙන් වෙන්කිරීම් කිරීම, සම්බන්ධිත පාර්ශ්ව සමග ගනුදෙනු, ආදායම් හඳුනාගැනීම, කොටස් හිමිකම, ආයෝජන, ගිණුම් අනාවරණය කිරීම සහ බැංකු විගණනය වැනි දුර්දර්ශී අවශ්‍යතා බැංකු විසින් පිළිපදින්නේ ද යන්න මහ බැංකුව විසින් අධීක්ෂණය කරනු ලැබේ. මෙයට අමතරව, එකී බැංකුවල ආයතනික යහපාලනයට අදාළ අභ්‍යන්තර පාලන ක්‍රම සහ ප්‍රමිතින්ද අගයනු ලැබේ.

2016 වසර අවසානය වන විට බලපත්‍රලාභී වාණිජ බැංකු 25ක් (දේශීය බැංකු 13ක් සහ විදේශීය බැංකු ශාඛා 12ක්) සහ බලපත්‍රලාභී විශේෂිත බැංකු 07ක් මහ බැංකු නියමයන්ට අනුකූල ව ශ්‍රී ලංකාවේ ක්‍රියාත්මකව පවතී.

2011 අංක 42 දරන මුදල් ව්‍යාපාර පනත යටතේ ලියාපදිංචි වූ මුදල් සමාගම් හැසිරවීමත්, අධීක්ෂණය කිරීමත් මහ බැංකුව විසින් කරනු ලැබේ. 2016 අවසානය වන විට බලපත්‍රලාභී මුදල් සමාගම් 46ක් ලියාපදිංචි වී ඇත. මීට අමතරව, මහ බැංකුව විසින් 2000 අංක 56 දරන කල්බදු මූල්‍යකරණ පනත යටතේ කල්බදු මූල්‍යකරණ ආයතන ලියාපදිංචි කිරීමත්, නියාමනය හා අධීක්ෂණය කිරීමත් කරනු ලැබේ.

ප්‍රාථමික අලෙවිකරණ පද්ධතියේ ස්ථායීතාව සහ රජයේ සුරැකුම්පත්වල ආයෝජනය කරන්නන්ගේ සුරක්ෂිතභාව තහවුරු කිරීමට 'දේශීය භාණ්ඩාගාර බිල්පත් ආඥාපනත' සහ 'ස්කන්ධ සහ සුරැකුම් ආඥාපනත' යටතේ මහ බැංකුව විසින් ප්‍රාථමික අලෙවිකරුවන් විධිමත්කරණය කිරීමත්, අධීක්ෂණය කිරීමත් කරනු ලැබේ. 2016 වසර අවසානයේදී ප්‍රාථමික අලෙවිකරුවන් ලෙස ආයතන 15ක් ලියාපදිංචි වී තිබිණි.

2016 අංක 6 දරන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය පනත අනුව මූල්‍ය ව්‍යාපාර නියාමනය සහ අධීක්ෂණය ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන අධීක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව මගින් සිදු කෙරේ. මෙහි ප්‍රධාන අරමුණු වශයෙන් අදාළ ආයතනවල ස්ථායීතාව සහ පද්ධති ශක්තිමත් කිරීම සහ අඩු ආදායම් ලාභීන්ට මූල්‍ය පහසුකම් සැලසීම වැඩිදියුණු කිරීම දැක්විය හැකිය.

විනිමය අනුපාතික ප්‍රතිපත්තිය

2001 ජනවාරි මාසයේ සිට පාවෙන විනිමය අනුපාතික ප්‍රතිපත්තියක් ක්‍රියාත්මක වේ. ආර්ථිකයේ සාර්ව ආර්ථික මූලිකාංග පිළිබඳ කර්මන් ඉල්ලුම් සහ සැපයුම් බලවේග පදනම් කරගනිමින් විනිමය අනුපාතිකය තීරණය වේ. මෙය විනිමය අනුපාතිකය වෙළෙඳපොළ මගින් තීරණය කරනු ලබන නිදහස් විදේශ විනිමය ගනුදෙනු ක්‍රමයක් ඇති කිරීමට ගන්නා ලද වැදගත් ඉදිරි පියවරකි. විදේශ විනිමය වෙළෙඳපොළ කටයුතුවලට මහ බැංකුව ප්‍රධාන වශයෙන් මැදිහත් වන්නේ, විනිමය අනුපාතිකය අධික ලෙස උච්ඡාවචනය වීම වැළැක්වීමත්, විදේශ සංචිත සහුදායක මට්ටමක පවත්වාගෙන යාමත් සඳහාය.

ජාත්‍යන්තර සංචිත කළමනාකරණය

මුදල් නීති පනත අනුව, ශ්‍රී ලංකාවේ නිල විදේශ සංචිත කළමනාකරණය පිළිබඳ වගකීම ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව සතු වේ. ජාත්‍යන්තර සංචිතයන්හි සංයුතිය සහ එය පවත්වාගෙන යාම, රුපියලෙහි බාහිර ස්ථායීතාව ආරක්ෂා කරගැනීමට ගත යුතු ක්‍රියාමාර්ග, ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ විදේශ විනිමය මෙහෙයුම් කටයුතු සම්බන්ධ විෂය පථය සහ ජාත්‍යන්තර සංචිත කළමනාකරණ කටයුතුවලට අදාළ ව මුදල් මණ්ඩලය සතු බලතල හා වගකීම් සඳහා අවශ්‍ය නීතිමය රාමුව මුදල් නීති පනත මගින් සපයනු ලබයි.

ජාත්‍යන්තර සංචිත සම්බන්ධ ආයෝජන කටයුතු, සංචිතවල ආරක්ෂාව, උවදුරුතාව සහ ප්‍රතිලාභ යන ප්‍රධාන අරමුණු සලකා බලමින් විදේශ සංචිත කළමනාකරණ මාර්ගෝපදේශවලට අනුව සිදු කරනු ලබයි. ජාත්‍යන්තර සංචිත ප්‍රධාන වශයෙන් ඇමරිකානු ඩොලර්වලින් පවත්වාගෙන යන අතර මුලිකව ස්ථීර ආදායම් සූරැකුම් (විදේශ රාජ්‍ය සූරැකුම්), මුදල් වෙළෙඳපොළ උපකරණ (ස්ථාවර තැන්පතු සහ ජංගම ගිණුම්) සහ රන් සංචිතවල ආයෝජනය කර ඇත. විදේශ සංචිත කළමනාකරණ සංයුතිය තීරණය කිරීමේ දී උවදුරු අවශ්‍යතා, ණය සේවා ගෙවීම්, අවදානම් කළමනාකරණ පරාමිතින්, ආදායම් උත්පාදන හැකියාව සහ මුදල් මණ්ඩලයේ විශේෂිත නියෝග යන ප්‍රධාන සාධක සැලකිල්ලට ගනු ලබයි.

ව්‍යවහාර මුදල් නිකුත් කිරීම (කළමනාකරණය)

1949 අංක 58 දරන මුදල් නීති පනතේ 49 වගන්තිය ප්‍රකාරව ශ්‍රී ලංකාවේ ව්‍යවහාර මුදල් නිකුත් කිරීමේ පරම අධිකාරීත්වය ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව සතු වන අතර මේ අනුව ව්‍යවහාර මුදල් දෙපාර්තමේන්තුව විසින් ආර්ථිකය තුළ මුදල් සඳහා වූ ඉල්ලුම සපුරාලීමට ව්‍යවහාර මුදල් සංසරණයට නිකුත් කරන අතර සංසරණයේ පවතින මුදල් ගුණාත්මක භාවයෙන් යුක්ත බවට හා ව්‍යාප්ත මුදල්වලින් තොර බවට සහතික වීම සඳහා කටයුතු කරයි. ව්‍යවහාර මුදල් නෝට්ටු සහ කාසි සඳහා වන ඉල්ලුම තක්සේරු කිරීමේ දී අපේක්ෂිත උද්ධමනය, දළ ජාතික නිෂ්පාදිතයේ වර්ධනය, ප්‍රතිස්ථාපනය සඳහා අවශ්‍ය ව්‍යවහාර මුදල් ප්‍රමාණය සහ මින් පෙර නිකුත් කරන ලද මුදල් ප්‍රමාණය යනාදී කරුණු සලකා බැලේ.

මේ වන විට ශ්‍රී ලංකාවේ මුදල් නෝට්ටු කාණ්ඩ 11ක් නිකුත් කර ඇති අතර, වර්තමානයේ සංසරණයේ පවතින 11 වන මුදල් නෝට්ටු කාණ්ඩය රු.5000, රු.1000, රු.500, රු.100, රු.50 සහ රු.20 මුදල් නෝට්ටුවලින් සමන්විත වේ. නව ද වර්තමානයේ වැඩි වශයෙන් සංසරණයේ පවතින කාසි වන රු.10, රු.5 රු.2 සහ රු.1 කාසි ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් වාණිජ බැංකු හරහා මහජනතාවට නිකුත් කරනු ලබයි. මීට අමතරව, ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් විශේෂිත අවස්ථා සහ පුද්ගලයන් සැමරීම වෙනුවෙන් මුදල් මණ්ඩලයේ අනුමැතියට යටත්ව සමරු කාසි සහ සමරු නෝට්ටු නිකුත් කරනු ලබයි. මුදල් නෝට්ටු හා කාසිවල මෝස්තර සහ අනෙකුත් ලක්ෂණ මුදල් අමාත්‍යවරයාගේ අනුමැතියට යටත්ව මුදල් මණ්ඩලය විසින් තීරණය කරනු ලබයි. ව්‍යාප්ත මුදල් නෝට්ටු භාවිතය වැළැක්වීම පිණිස මුදල් නෝට්ටු සඳහා ආරක්ෂණ සලකුණු ඇතුළත් කර ඇති අතර අපරාධ පරීක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව සමග නීතිය ක්‍රියාත්මක කිරීමේ කටයුතුවලට ද ව්‍යවහාර මුදල් දෙපාර්තමේන්තුව සිය දායකත්වය සපයයි.

ගෙවීම් සහ පියවීම් ක්‍රම

මූල්‍ය ක්‍රමයේ ස්ථායීතා අරමුණ සෑදීම කර ගැනීම සඳහා මනා ලෙස ක්‍රියාත්මක වන සුරක්ෂිත ගෙවීම් සහ පියවීම් ක්‍රමයක් පවත්වාගෙන යාම මහ බැංකුවේ වගකීමකි. මෙම කටයුතුවල කාර්යක්ෂමතාව වැඩිකිරීම සඳහා විශාල වටිනාකමින් යුත් ගෙවීම් සහ ඉතා ඉක්මණින් කළ යුතු ගෙවීම් දිනය අවසානයේ සිදු කරනු වෙනුවට, විද්‍යුත් මාධ්‍යයෙන් එකතෙහිම ගෙවීම් කිරීමට හැකිවන පරිදි තත්කාලීන දළ පියවීම් පද්ධතිය (Real Time Gross Settlement System) මහ බැංකුව විසින් 2003 දී හඳුන්වා දෙන ලදී. ගෙවීම් පියවීමේ දී සිදුවන අවදානම මෙමගින් ඉවත් විය. වාණිජ බැංකු සහ ප්‍රාථමික වෙළෙඳුන් මෙහි සහභාගිත්ව ආයතනවලට ඇතුළත් වේ.

බැංකු, ප්‍රාථමික වෙළෙඳුන්, වෙනත් මූල්‍ය ආයතන, ආයෝජකයන්, ගනුදෙනුකරුවන්, රජය සහ මහජනතාව අතර කෙරෙන ගනුදෙනු මෙම ක්‍රමය තුළින් කඩිනම් කිරීමට ඉඩකඩ සලසා ඇත. මෙමගින් පියවනු ලබන ප්‍රධාන ගනුදෙනු නම්, අන්තර් බැංකු ඒකභාෂා වෙළෙඳපොළ ගනුදෙනු, රජයේ සුරැකුම්පත් වෙළෙඳපොළ ගනුදෙනු, විදේශ විනිමය ගනුදෙනු, විවිධ වෙළෙඳපොළ කටයුතු සහ ශුද්ධ වෙක්පත් නිෂ්කාශන ගනුදෙනු ආදිය වේ. මෙම ක්‍රමයට සහභාගිවන්නන්හට කිසිදු අමතර ගෙවීමකින් තොරව ඇපකර පදනමක් මත දෛනික ද්‍රවශීලතා පහසුකම් මත බැංකුව විසින් සපයනු ලැබේ.

ත්ත්කාලීන දළ පියවීම් පද්ධතිය යටතේ වූ ගෙවීම් වෙනුවෙන් රජයේ සුරැකුම්පත් හුවමාරු කිරීම සඳහා “නිර්ලේඛන සුරැකුම්පත් පියවීමේ ක්‍රමය” (Scripless Securities Settlement System) මගින් පහසුකම් සලසා ඇත. මෙම ක්‍රම දෙක එකවර ගත් කල “ලංකාසෙට්ල්” (LankaSettle) යනුවෙන් හැඳින්වේ.

සුරක්ෂිත සහ ආරක්ෂාකාරී පරිසරයක් තුළ මූල්‍ය ගනුදෙනුවල ගෙවීම් උපදෙස් සහ වෙනත් අදාළ තොරතුරු හුවමාරු කිරීමේ සන්නිවේදන මාධ්‍යයක් ලෙස ලෝක ව්‍යාප්ත අන්තර් බැංකු මූල්‍ය තොරතුරු සන්නිවේදන සංගමය (SWIFT) හරහා සිය ගනුදෙනු කළමනාකරණය කිරීම ද ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් සිදු කරනු ලබයි. එ සේ ම වඩාත් කාර්යක්ෂම සේවාවක් ලබා දීම සඳහා 2015 දී SWIFT පද්ධතිය නව සංස්කරණයක් දක්වා වැඩි දියුණු කරන ලදී.

ආසියානු නිෂ්කාශන සංගමයේ (Asian Clearing Union) සාමාජික රටවල් 9ක් අතර සිදුවන ජාත්‍යන්තර වෙළෙඳ ගනුදෙනු පියවීම සඳහා පහසුකම් සැලසීම අඛණ්ඩ ව මහ බැංකුව විසින් සිදු කරනු ලබන අතර, ජාතික ගෙවීම් යාන්ත්‍රණය ගොඩනැගීම සඳහා පහසුකම් සැලසීම මෙන් ම ගෙවීම් සහ පියවීම් පද්ධති නියාමනය සහ සුපරීක්ෂණ කටයුතු සිදු කිරීමත් මහ බැංකුව විසින් සිදු කෙරේ.

බැංකුවල බැංකුකරු ලෙස ක්‍රියා කිරීම

බැංකුවල බැංකුකරු වශයෙන් වාණිජ බැංකු සහ ප්‍රාථමික අලෙවිකරුවන් සඳහා ගෙවීම් සහ පියවීම් පහසුකම් සපයා දීම මත බැංකුවේ වගකීමකි. බැංකුවල බැංකුකරු වශයෙන් මහ බැංකුව විසින් මෙම ආයතනවලට පියවීම් ගිණුම් පහසුකම් සපයයි. 2003 සැප්තැම්බර් මාසයේ සිට ක්‍රියාත්මක වන පරිදි ගෙවීම් සහ පියවීම් පහසුකම් තත්කාලීන දළ පියවීම් පදනමක් මත ක්‍රියාත්මක කෙරේ. තත්කාලීන දළ පියවුම් පද්ධතියෙහි (Real Time Gross Settlement System) සහභාගිත්ව ආයතන වනුයේ ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව, බලපත්‍රලාභී වාණිජ බැංකු, බැංකු නොවන මූල්‍ය ආයතන, ප්‍රාථමික අලෙවිකරුවන්, සේවක අර්ථසාධක අරමුදල සහ කොළඹ කොටස් හුවමාරුවෙහි මධ්‍යම තැන්පතු පද්ධතියයි. ඒ අනුව, 2016 වසර අවසානයේ දී සහභාගිත්ව ආයතන 36ක් විය.

වෙක්පත්, බැංකු අණකර සහ අරමුදල් ප්‍රේෂණය වැනි සාමාන්‍ය ගෙවීම් නිෂ්කාශනය සඳහා පහසුකම් සැපයීමේ වගකීම ද මහ බැංකුව සතු වේ. 2002 අප්‍රේල් මාසයේ සිට මෙම නිෂ්කාශනාගාර කටයුතු සීමාසහිත ‘ලංකාක්ලියර්’ (පෞද්ගලික) සමාගම වෙත පවරා දී ඇත. මෙම සමාගමේ හවුල් අයිතිය මහ බැංකුව සහ වාණිජ බැංකු සතු වේ.

මෙයට අමතරව, වෙක්පත් කඩිනමින් නිෂ්කාශනය කිරීම සඳහා මහ බැංකුවේ මග පෙන්වීම යටතේ “ලංකාක්ලියර්” පෞද්ගලික සමාගම විසින් ජායාගත වෙක්පත් නිෂ්කාශන (Cheque Imaging and Truncation) 2006 වසරේ සිට ආරම්භ කරන ලදී.

හදිසි අවස්ථාවල දී හෝ මුදල් අර්බුදයක් පවත්නා අවස්ථාවලදී භාවකාලික ද්‍රවශීලතා ගැටලු ඇති වාණිජ බැංකුවලට මහ බැංකුව විසින් පිලිගත් ඇපකර යටතේ හදිසි ණය පහසුකම් ලබාදේ. සාමාන්‍යයෙන් මෙම පහසුකම ‘අවසන් ණය සැපයුම්කරු’ යනුවෙන් හැඳින්වේ.

රජයේ බැංකුකරු ලෙස ක්‍රියා කිරීම

රජයේ දෙපාර්තමේන්තු, නියෝජිත ආයතන සහ ඇතැම් ව්‍යවස්ථාපිත මණ්ඩලවල ගිණුම් පවත්වාගෙන යෑමටත්, බැංකු පහසුකම් ලබාදීමටත් රජයේ බැංකුව වශයෙන් මහ බැංකුව කටයුතු කරයි. 2016 වසර අවසානයේ දී මෙවැනි ගිණුම් 61ක් මත බැංකුව සතුව තිබිණි. මුදල් නීති පනතේ 89 වැනි වගන්තිය ප්‍රකාරව රජයේ ඇස්තමේන්තුගත ආදායමෙන් සියයට 10ක උපරිමයකට යටත්ව මහ බැංකුව විසින් රජයට පොලී රහිත භාවකාලික අත්තිකාරම් ලබාදීමට ද කටයුතු කරනු ලැබේ.

විදේශයන්හි රජයේ නිල නියෝජනය

ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදලේ ශ්‍රී ලංකා රජය නියෝජිතයා ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවයි. එමෙන් ම ලෝක බැංකුව, විදේශීය රජයන්, ආයතන සහ නියෝජිත ආයතන, ප්‍රාදේශීය මූල්‍ය ආයතන සහ නියෝජ්‍යායතන සමග කරන ගනුදෙනුවලදී රජය නියෝජනය කිරීමේ බලය ද එයට පැවරී ඇත. එමෙන් ම ෆිච් රේටින්ග්ස් (Fitch Ratings), ස්ටැන්ඩර්ඩ් ඇන්ඩ් පුර්ස් (Standard and Poor's) සහ මුඩ්ස් රේටින්ග්ස් සර්විසස් (Moody's Ratings Services) වැනි ජාත්‍යන්තර ස්වෛරීන්ව ශ්‍රේණිගත කිරීමේ ආයතන සමග මහ බැංකුව සමීප ව කටයුතු කරයි. එසේ ම අග්නිදිග ආසියානු රටවල්, නවසීලන්තය සහ ඕස්ට්‍රේලියානු බැංකු සංගමය (SEACEN සහ SEANZA) සහ දකුණු ආසියානු කලාපීය සහයෝගිතා මූල්‍ය සංවිධානය (SAARCFINANCE) වැනි ජාත්‍යන්තර බහුපාර්ශ්වීය මූල්‍ය සංවිධාන සමග අඛණ්ඩ සබඳතා පවත්වාගෙන යයි.

තවද ලෝක බැංකුව (World Bank), ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදල (IMF), ආසියානු සංවර්ධන බැංකුව (ADB) සහ බහු පාර්ශ්වීය හා ද්විපාර්ශ්වීය ප්‍රදානයන්ට අදාළ අනිකුත් ආයතන ද සමග කටයුතු සැලසුම් කිරීමේ දී සහ සම්බන්ධීකරණය කිරීමේ දී මහ බැංකුව මුදල් අමාත්‍යාංශයට සහාය වේ.

රාජ්‍ය ණය කළමනාකරණය

මුදල් නීති පනතේ 113 වන වගන්තිය අනුව රජයේ නියෝජිත වශයෙන් රාජ්‍ය ණය කළමනාකරණය කිරීමේ වගකීම මහ බැංකුව විසින් ආරම්භයේ සිට ම අඛණ්ඩ ව ඉටු කරනු ලබයි. රජය වෙනුවෙන් ණය නිකුත් කිරීම, ණය සේවාකරණය සහ කළමනාකරණය කිරීමේ වගකීම මහ බැංකුව වෙත පැවරී ඇත. මෙහි මූලික අරමුණ වනුයේ මැදිකාලීනව සහ දිගුකාලීනව අවදානම් පිළිබඳව විච්ඡාදනාශීලීව සහ හැකි තරම් අඩු පිරිවැයකට රජයේ මූල්‍ය අවශ්‍යතා ඉටුකරදීමට සහ ණය සේවාකරණ ගෙවීම් පිළිබඳ වගකීම් ඉටුකිරීමට හැකිවන පරිදි රාජ්‍ය ණය කළමනාකරණය කිරීමයි.

විසර්ජන පනතෙහි සඳහන් දළ ණය ගැනීමේ අවශ්‍යතාව සපුරා ගැනීම සඳහා අයවැය සීමා තුළ, රජයේ දේශීය ණය ගැනීමේ වැඩසටහන තීරණය කරනු ලබන්නේ මහ බැංකුව සහ මහා භාණ්ඩාගාර නිලධාරීන්ගෙන් සැදුම් ලත් දේශීය ණය කළමනාකරණ කමිටුව විසිනි.

දේශීය ණය ගැනීමේ දී රජයේ නියෝජිතයා ලෙස භාණ්ඩාගාර බිල්පත්, භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර, රූපියල් ණය සහ ශ්‍රී ලංකා සංවර්ධන බැඳුම්කර (Sri Lanka Development Bonds - SLDB) වැනි රජයේ සුරැකුම්පත් නිකුත් කිරීමෙන් මහ බැංකුව අරමුදල් රැස් කරනු ලබන අතර ජාත්‍යන්තර ස්වෛරීන්ව බැඳුම්කර (International Sovereign Bonds - ISB) නිකුත් කිරීම මගින් විදේශ ප්‍රාග්ධන වෙළෙඳපොළෙන් අරමුදල් රැස් කරනු ලබයි.

මීට අමතරව, රාජ්‍ය සුරැකුම්පත් ගනුදෙනු පියවීමේ පහසුකම් සුමටව සිදු කිරීම සඳහා ලංකාසෙකියු (LankaSecure) පද්ධතිය මගින් පහසුකම් සැලසීම සහ මධ්‍යම තැන්පතු පද්ධතියේ (CDS) රාජ්‍ය සුරැකුම්පත් ලේඛනය පවත්වාගෙන යෑම ද රාජ්‍ය ණය දෙපාර්තමේන්තුව විසින් සිදුකරනු ලබයි.

විදේශ විනිමය කළමනාකරණය

1953 අංක 24 දරන විනිමය පාලන පනත යටතේ පිහිටුවන ලද විනිමය පාලන දෙපාර්තමේන්තුව හරහා ශ්‍රී ලංකා රජයේ නියෝජිතයා වශයෙන් ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් විදේශ විනිමය කළමනාකරණයට අදාළ රාජකාරී සහ කාර්යයන් සිදු කරනු ලබයි.

රන්, මුදල්, ගෙවීම්, සුරැකුම්, ණය, ආනයන සහ අපනයන, ප්‍රේමණ සහ දේපළ සම්බන්ධ ගෙවීම් සඳහා විනිමය පාලන පනත මගින් ප්‍රතිපාදන සලසා ඇත.

ඒ අනුව, රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති සහ සාර්ව ආර්ථික අරමුණු ක්‍රියාත්මක කිරීම උදෙසා විදේශ විනිමය ගනුදෙනු සම්බන්ධයෙන් ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනය කිරීම, මහජනතාව සහ බලයලත් වෙළෙඳුන් වෙත අදාළ ගනුදෙනු සඳහා පොදු සහ විශේෂ අවසරයන් ලබාදීම, මුදල් මාරු කිරීමේ කාර්යයන් සඳහා බලපත්‍ර නිකුත් කිරීම, විදේශ විනිමය ගනුදෙනු සුපරීක්ෂණය සහ විනිමය පාලන පනතේ ප්‍රතිපාදන උල්ලංඝනය කිරීම පිළිබඳ විමර්ශනයන් පැවැත්වීම යන කටයුතුවල විනිමය පාලන දෙපාර්තමේන්තුව නිරත වෙයි.

අදාළ ගනුදෙනුවල අව්‍යාජ බව තහවුරු කර ගැනීමේ වගකීමට යටත්ව ජංගම ගනුදෙනු, එනම් අන්තර්ජාතික වෙළෙඳාමට අයත් භාණ්ඩ සහ සේවා සඳහා වන ගෙවීම්, ශැපීම් සඳහා කරන ගෙවීම්, ණය සඳහා වන පොලී ගෙවීම් ආදී ගනුදෙනු සඳහා

බාධාවකින් තොරව විදේශ විනිමය මුදා හැරීමට පොදු අවසරයක් බලයලත් වෙළෙඳුන් (වාණිජ බැංකු) වෙත ලබා දී ඇත. එසේම ඇතැම් ඉවත් කිරීම් සහ සීමා කිරීම්වලට යටත්ව ප්‍රාග්ධන ගනුදෙනු, එනම් මුර්ත හෝ මූල්‍ය වත්කම් අත්පත් කර ගැනීම, විකිණීමට අදාළ ගනුදෙනු (උදා: ශ්‍රී ලංකාවේ නේවාසික සමාගම් කොටස්වල අනේවාසිකයින් විසින් කරනු ලබන ආයෝජන, විදේශ මූල්‍යමයන් ණය ලබා ගැනීම) සඳහා ද අවසර ලබා දී ඇත. පොදු අවසරයක් ලබා දී නොමැති අවස්ථාවල දී නිදහස් කර නොමැති ප්‍රාග්ධන ගනුදෙනු සඳහා ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ පූර්ව අනුමැතිය ලබාගත යුතුය.

ශ්‍රී ලංකාවේ ආර්ථිකය වඩාත් පුළුල් කරලීම සහ ගෝලීය ආර්ථිකය සමග වඩාත් ඒකාබද්ධ කරලීම යන අරමුණින් විදේශ විනිමය ගනුදෙනු සම්බන්ධ නීති රෙගුලාසි වඩාත් ලිහිල් සහ සරල කිරීමේ ක්‍රියාවලියක ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව නිරත වේ. එසේම, නිදහස් වාණිජමය කළමනාකරණය කිරීමට ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවට හැකියාව ලැබෙන පරිදි නව විදේශ විනිමය පනතක් හඳුන්වා දීමට ද රජය කටයුතු කරමින් පවතී.

සේවක අර්ථසාධක අරමුදල කළමනාකරණය

1958 අංක 15 දරන සේවක අර්ථසාධක අරමුදල පනත යටතේ සේවක අර්ථසාධක අරමුදල (සේ.අ.අ./ Employees' Provident Fund) ස්ථාපනය කරන ලදී. අරමුදලෙහි සියලුම පරිපාලන බලතල හා කාර්යයන් කමිකරු කොමසාරිස්වරයා සතු වන අතර, අරමුදල කළමනාකරණයට අදාළ බලතල, කාර්යයන් හා වගකීම් පනතේ ප්‍රතිපාදන අනුව ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ මුදල් මණ්ඩලය වෙත පැවරී ඇත. සාමාජිකයින්ගේ දායක මුදල් රැස් කිරීම, පොදු ගිණුම් සහ සාමාජික ගිණුම් පවත්වාගෙන යෑම, සේ.අ.අ. නිවාස ණය ක්‍රමයෙහි කටයුතු, පූර්ව විශ්‍රාම ප්‍රතිලාභ නිදහස් කිරීම, සාමාජිකයන්ට ප්‍රතිලාභ ලබාදීම, අතිරික්ත අරමුදල ආයෝජනය කිරීම සහ මූල්‍ය වාර්තා සම්පාදනය කිරීම යන කාර්යයන් සේවක අර්ථසාධක අරමුදල දෙපාර්තමේන්තුව විසින් ඉටු කරනු ලැබේ.

ප්‍රාදේශීය සංවර්ධනය

ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව, ශ්‍රී ලංකා රජය වෙනුවෙන් රජයේ නියෝජිතයෙකු ලෙස තුලිත ආර්ථික වර්ධනය හා මූල්‍ය අන්තර්ගතභාවය ඇති කරලීම සඳහා අවශ්‍ය සහය ලබා දීම, ප්‍රතිපත්තින් සකස් කිරීම සහ සහභාගිත්ව මූල්‍ය ආයතන මගින් සහන සංවර්ධන ණය වැඩසටහන් ක්‍රියාත්මක කිරීම, සම්බන්ධීකරණය කිරීම සහ පහසුකම් සැලසීම සිදු කරනු ලබයි.

ඒ අනුව, ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් ක්‍රියාත්මක කරනු ලබන සහන සංවර්ධන ණය වැඩසටහන් යටතේ කෘෂිකාර්මික හා පශු සම්පත්, ක්ෂුද්‍ර, සුළු හා මධ්‍ය පරිමාණ ව්‍යවසාය අංශයන්හි සංවර්ධනය අරමුණු කර ගනිමින් ප්‍රතිමූල්‍ය ණය පහසුකම්, ණය ඇප ආවරණ සහ/ හෝ පොලී සහනාධාර සහ ණය පරිපූරක සේවා සපයනු ලබයි.

තවද, ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විධිමත් මූල්‍ය පද්ධතියෙන් බැහැර වූ පිරිස් ඉලක්ක කර ගනිමින් මූල්‍ය අන්තර්ගතභාවය හා මූල්‍ය ප්‍රවේශය වර්ධනය කිරීම සඳහා මෙන්ම ව්‍යවසායකත්ව සංවර්ධනය ඉලක්ක කර ගනිමින් දැනුම්වත් කිරීමේ හා කුසලතා සංවර්ධනය කිරීමේ වැඩසටහන් ද ක්‍රියාත්මක කරනු ලබයි.

ප්‍රාදේශීය කාර්යාල පවත්වාගෙන යෑම

අනුරාධපුර, මාතලේ, මාතර, ත්‍රිකුණාමලය, කිලිනොච්චිය නුවරඑළිය යන ස්ථානවල මහ බැංකුවේ ප්‍රාදේශීය කාර්යාල පිහිටුවා ඇත (ඇමුණුම් අංක 3 බලන්න). මෙම කාර්යාල ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන කටයුතුවල නිරත වන අතර, එහි දී විශේෂයෙන් ම ණය ප්‍රදානය කිරීමේ ක්‍රියාවලියේ කාර්යක්ෂමතාව වැඩි දියුණු කිරීම සහ එ මගින් ණය පහසුකම් නිසි කලට බාධාවකින් තොර ව සැපයීම තුළින් කෘෂිකර්මාන්තය, සත්වපාලනය සහ ක්ෂුද්‍ර, සුළු හා මධ්‍ය පරිමාණ ව්‍යාපාර අංශ ප්‍රවර්ධනය කරනු ලබයි.

වාර්ෂික ගිණුම්

මහ බැංකුව විසින් ස්වකීය ගිණුම් පිළියෙල කිරීමේ දී ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය වාර්තාකරණ ප්‍රමිතීන් (IFRS) අනුගමනය කරනු ලබන අතර, එම ගිණුම් විගණකාධිපති විසින් ජාත්‍යන්තර විගණන ප්‍රමිතීන්ට අනුකූලව විගණනය කරනු ලැබේ.

මහ බැංකුවේ ආදායම ප්‍රධාන වශයෙන් උත්පාදනය වන්නේ රජයේ සුරැකුම්පත්වලින් සහ ජාත්‍යන්තර සංවිභ ආයෝජනයෙන් උපයන පොලි ආදායමෙනි. මුදල් නීති පනතේ හා ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවෙහි ලාභ බෙදාහැරීමේ ප්‍රතිපත්තින්හි උපදෙස්වලට අනුව මහ බැංකුවේ ලාභය අදාළ සංවිභයන්ට වෙන් කිරීමෙන් පසු, භාණ්ඩාගාරයට පැවරීම හෝ මහ බැංකුවට ඇති රජයේ වගකීම තුලනය කිරීමට යොදාගනු ලැබේ.

වාර්ෂික වාර්තාව

මුදල් නීති පනතේ විධිවිධාන යටතේ, මහ බැංකුව විසින්, ආර්ථිකයේ තත්ත්වය, මහ බැංකුවේ තත්ත්වය සහ මුදල් මණ්ඩලය විසින් අනුගමනය කළ ප්‍රතිපත්ති සහ ක්‍රියාමාර්ග පිළිබඳ විවරණයක් අඩංගු වාර්ෂික වාර්තාවක් ජ්‍යෙෂ්ඨ මුදල් වර්ෂය අවසන්ව මාස 4 ක් ඇතුළත මුදල් ඇමතිවරයා වෙත ඉදිරිපත් කළ යුතුය.

විධිමත් පුවත්පත් නිවේදන

මහ බැංකුව පහත සඳහන් විෂයයන් පිළිබඳ තොරතුරු විධිමත්ව නිවේදන මගින් නිකුත් කරනු ලබයි.

- මුදල් ප්‍රතිපත්ති විවරණය (වසරකට අට වරක්)
- විවට වෙළෙඳපොළ මෙහෙයුම් (දිනපතා)
- විනිමය අනුපාතික (දිනපතා)
- භාණ්ඩාගාර බිල්පත් සහ භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර වෙන්දේසි (මාසික)
- ජ්‍යෙෂ්ඨ මුදල් වෙළෙඳපොළ අනුපාතික (දිනපතා)
- රජයේ සුරැකුම්පත් වෙළෙඳපොළ වාර්තාව (දිනපතා)
- ශ්‍රී ලංකා අන්තර් බැංකු අර්පණ අනුපාතික (දිනපතා)
- ජාත්‍යන්තර ඛනිජ තෙල් මිල (දිනපතා)
- ආර්ථික දර්ශකයන් (සතිපතා)
- උද්ධමනය (මාසික)
- ගැනුම් කළමනාකරුවන්ගේ දර්ශක සමීක්ෂණ (මාසික)
- විදේශ අංශයේ ක්‍රියාකාරීත්වය (මාසික)

ප්‍රධාන ප්‍රකාශන

- වාර්ෂික වාර්තාව (සිංහල, දෙමළ, ඉංග්‍රීසි)
- මෑත කාලීන ආර්ථික ප්‍රවණතා (වාර්ෂික-සිංහල, දෙමළ, ඉංග්‍රීසි)
- ශ්‍රී ලංකාවේ ආර්ථික සහ සමාජ සංඛ්‍යාන (වාර්ෂික-සිංහල, දෙමළ, ඉංග්‍රීසි)
- ශ්‍රී ලංකා සමාජ ආර්ථික දත්ත (වාර්ෂික-සිංහල, දෙමළ, ඉංග්‍රීසි)
- මාසික විවරණිකාව (වෙබ් සංස්කරණය පමණි)
- "සටහන" සඟරාව (ද්විමාසික)
- "වයිප්පහම්" (Vaippaham) (ද්විමාසික - දෙමළ)
- "නිවිස් සර්වේ" (News Survey) (ත්‍රෛමාසික - ඉංග්‍රීසි)
- මාණ්ඩලික පත්‍රිකා
- ජාත්‍යන්තර පර්යේෂණ සම්මන්ත්‍රණ පත්‍රිකා
- කාලීන වාර්තා
- ශ්‍රී ලංකාවේ මූල්‍ය සේවා පිළිබඳ උපදෙස්
- ශ්‍රී ලංකාව තුළ ව්‍යාපාර ඇරඹීම සඳහා උපදෙස්

මහ බැංකුවේ ප්‍රකාශන පිළිබඳ සම්පූර්ණ ලැයිස්තුවක් සහ මහ බැංකුව පිළිබඳ සවිස්තරාත්මක තොරතුරු www.cbsl.gov.lk යන මහ බැංකු වෙබ් අඩවියෙන් ලබාගත හැකිය.

වැඩිදුර විස්තර සඳහා විමසුම් :

සන්නිවේදන දෙපාර්තමේන්තුව

ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව.

දුරකථන : 011 2477424, 2477418, 2477241

ඊ-මේල් : dcommunications@cbsl.lk

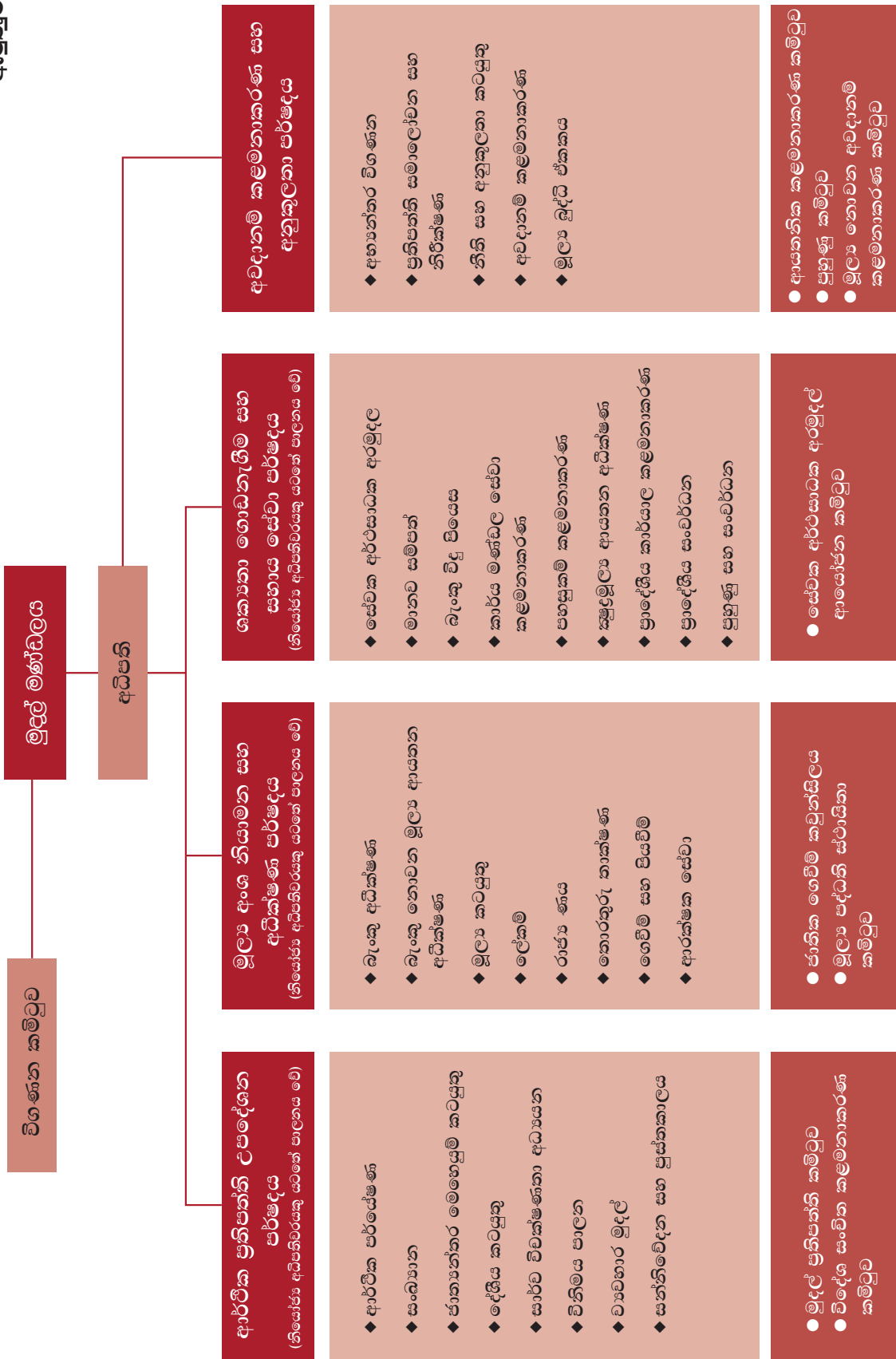
ෆැක්ස් : 011 2346304, 2477739, 2346275

වෙබ් අඩවිය : www.cbsl.gov.lk

සංවිධාන ව්‍යුහය

2017 අප්‍රේල් 30 වැනි දින වන විට

ඇමුණුම 1

ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ දෙපාර්තමේන්තු
(2016 වසර අවසානයේ දී)

ඇමුණුම 2

දෙපාර්තමේන්තුව	ප්‍රධාන කාර්යයන්
1. ආර්ථික පර්යේෂණ දෙපාර්තමේන්තුව	මුදල් ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනය කිරීම සහ මහජනතාව දැනුවත් කිරීම සඳහා මුදල්, බැංකු හා අනෙකුත් ආර්ථික විෂයයන් සම්බන්ධව දත්ත රැස්කිරීම සහ පර්යේෂණ කිරීම
2. සංඛ්‍යාන දෙපාර්තමේන්තුව	ප්‍රධාන සාරව ආර්ථික විචල්‍යයන් පුරෝකථනය, දර්ශක සම්පාදනය, ප්‍රමාණවත් ආවරණයක් හා ගුණාත්මක බවකින් යුතුව ව්‍යාපාරික මත හා අනිකුත් අදාළ දත්ත රැස් කිරීම සඳහා සමීක්ෂණ පැවැත්වීම මගින් ප්‍රතිපත්ති සැලසුම් හා මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති තීරණ ගැනීම සඳහා සහාය වීම සහ කලට වේලාවට දත්ත හා තොරතුරු හිකුත් කිරීම.
3. ජාත්‍යන්තර මෙහෙයුම් කටයුතු දෙපාර්තමේන්තුව	ජාත්‍යන්තර සංචිත කළමනාකරණය කිරීම හා අඛණ්ඩ අධීක්ෂණය තුළින්, දේශීය විදේශ විනිමය වෙළෙඳපොළ කටයුතු සුමටව පවත්වාගෙන යාම.
4. දේශීය කටයුතු දෙපාර්තමේන්තුව	විවිධ වෙළෙඳපොළ කටයුතු පවත්වාගෙන යාම, වාණිජ බැංකුවල සංචිත නියාමනය, රජයට, රාජ්‍ය නියෝජිත ආයතන සහ රජය වෙනුවෙන් කටයුතු කරන අනෙකුත් ආයතන සඳහා බැංකුකරු සහ රාජ්‍ය තැන්පතුව ලෙස ක්‍රියා කිරීම, රජය සඳහා තාවකාලික අත්තිකාරම් සැපයීම, සෘජු වෙළෙඳුන් සහ සෘජු සහභාගීත්ව ආයතන සඳහා ශිඛ්‍යම් පවත්වාගෙන යාම, සහභාගීත්ව ආයතන සඳහා එක්දින ණය ලබාදීම සහ අවශ්‍ය අවස්ථාවන් හිදී බැංකු ආයතන සමග ණය කටයුතුවල යෙදීම.
5. සාරව විවක්ෂණනා අධ්‍යයන දෙපාර්තමේන්තුව	පුරව සාරව විවක්ෂණ ප්‍රතිපත්ති නිර්ණය කිරීම සඳහා මූල්‍ය පද්ධතිය ආශ්‍රිතව නිරන්තර සාරව විවක්ෂණනා අධ්‍යයනයන් සිදු කිරීම.
6. විනිමය පාලන දෙපාර්තමේන්තුව	රජයේ නියෝජිතයා වශයෙන් විදේශ විනිමය කළමනාකරණය.
7. ව්‍යවහාර මුදල් දෙපාර්තමේන්තුව	ව්‍යවහාර මුදල් නොට්ටු සහ කාසි හිකුත් කිරීම සහ බෙදාහැරීම.
8. සන්නිවේදන දෙපාර්තමේන්තුව	මුදල් ප්‍රතිපත්ති ප්‍රචාරණය කිරීම, බාහිර සහ අභ්‍යන්තර සන්නිවේදන සේවා, පුස්තකාල පහසුකම් හා මුද්‍රණ සේවා සැපයීම, ආර්ථික ඉතිහාස කෞතුකාගාරය කළමනාකරණය.
9. බැංකු අධීක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව	බලපත්‍රලාභී බැංකු අධීක්ෂණය හා නියාමනය කිරීම.
10. බැංකු නොවන මූල්‍ය ආයතන අධීක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව	බලපත්‍රලාභී මුදල් සමාගම්, කල්බදු මූල්‍යකරණ ආයතන හා ප්‍රාථමික වෙළෙඳුන් අධීක්ෂණය හා නියාමනය.
11. ගෙවීම් සහ පියවීම් දෙපාර්තමේන්තුව	තත්කාලීන දළ පියවීම් පද්ධතියේ මෙහෙයුම් සිදුකිරීම, ස්විෆ්ට් (SWIFT) සන්නිවේදන කටයුතු කළමනාකරණය, මූල්‍ය ගනුදෙනු සඳහා පසු මෙහෙයුම් කටයුතු කළමනාකරණය, ජාතික ගෙවීම් යාන්ත්‍රණය ගොඩනැගීම සඳහා පහසුකම් සැලසීම, රටෙහි ගෙවීම් හා පියවීම් පද්ධතිවලට අදාළ ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනය කිරීම, නියාමනය හා අවේක්ෂණ කටයුතු සිදුකිරීම.
12. රාජ්‍ය ණය දෙපාර්තමේන්තුව	රජයේ නියෝජිතයා වශයෙන් දේශීය හා විදේශීය වෙළෙඳපොළෙන් ණය රැස්කිරීම, ණය සේවාකරණය හා කළමනාකරණය, රාජ්‍ය සුරැකුම්පත් ගනුදෙනු පියවීමේ පහසුකම් සඳහා ලංකාසෙක්‍යුර් (LankaSecure) පද්ධතිය මගින් පහසුකම් සැලසීම හා මධ්‍යම තැන්පතු පද්ධතියේ (CDS) රාජ්‍ය සුරැකුම්පත් ලේඛනය පවත්වාගෙන යාම.
13. මූල්‍ය දෙපාර්තමේන්තුව	මහ බැංකුවේ මූල්‍ය ප්‍රකාශන පිළියල කිරීම, බැංකුවේ වාර්ෂික අයවැය ලේඛනය පිළියල කිරීම හා නිරීක්ෂණය කිරීම, බැංකුවේ අභ්‍යන්තර හා බාහිර මූල්‍ය ගනුදෙනු සඳහා ගෙවීම් පද්ධතියක් පවත්වාගෙන යාම, බැංකුවේ අභ්‍යන්තර අරමුදල් කළමනාකරණය කිරීම.
14. ලේකම් දෙපාර්තමේන්තුව	පොදු පරිපාලන කටයුතු.

දෙපාර්තමේන්තුව	ප්‍රධාන කාර්යයන්
15. තොරතුරු තාක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව	<p>උසස් ප්‍රමිතියෙන් යුත් ඒකාබද්ධ මෘදුකාංග සපයමින් තාක්ෂණික යටිතල පහසුකම් අඛණ්ඩව දියුණු කිරීම මගින් ජාතික ගෙවීම් පද්ධතිය හා විවිධ මෙහෙයුම් පද්ධතීන් පවත්වාගෙන යෑම සහ එම තාක්ෂණික මෙහෙයුම් පද්ධතීන්හි ආරක්ෂාව හා තොරතුරු දීමේ හැකියාව ඉහළ මට්ටමක පවත්වාගෙන යෑම.</p>
16. ආරක්ෂක සේවා දෙපාර්තමේන්තුව	<p>ආරක්ෂාව සැපයීම.</p>
17. මානව සම්පත් දෙපාර්තමේන්තුව	<p>කාර්ය මණ්ඩල බඳවා ගැනීම, උසස්වීම් ලබාදීම, ස්ථාන මාරුවීම් ලබාදීම සහ කාර්ය සාධන ඇගයීම.</p>
18. බැංකු විදු පියෙස	<p>බැංකු හා මූල්‍ය ආයතනවල මානව සම්පත් සංවර්ධනය සඳහා වන පුහුණු පාඨමාලා පැවැත්වීම.</p>
19. කාර්ය මණ්ඩල සේවා කළමනාකරණ දෙපාර්තමේන්තුව	<p>කාර්ය මණ්ඩලයට සුබසාධන පහසුකම් ලබාදීම.</p>
20. පහසුකම් කළමනාකරණ දෙපාර්තමේන්තුව	<p>මහ බැංකුවේ කාර්යමණ්ඩලයට කාර්යක්ෂම ව හා ඉතා උසස් මට්ටමින් වැඩ කිරීමේ පරිසරයක් ලබාදීම සඳහා අවශ්‍ය පරිලාභ හා අනෙකුත් සේවාවන් වන විදුලිය, ජලය, ප්‍රවාහන, වාසුසම්කරණ ආදී පහසුකම් අඛණ්ඩව සැපයීම.</p>
21. ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය ආයතන අධීක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව	<p>ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සමාගම් සඳහා බලපත්‍ර නිකුත් කිරීම සහ අධීක්ෂණය කිරීම, සංවිච්චා සමාජ සේවා සංවිධාන රෙජිස්ට්‍රාර්වරයා (ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය) වෙත රාජ්‍ය නොවන ක්ෂුද්‍රමූල්‍ය සංවිධාන සම්බන්ධයෙන් ප්‍රතිපත්ති, ප්‍රමිතීන් සකස් කිරීම හා මාර්ගෝපදේශ නිකුත් කිරීම.</p>
22. ප්‍රාදේශීය කාර්යාල කළමනාකරණ දෙපාර්තමේන්තුව	<p>ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ ප්‍රාදේශීය කාර්යාල අධීක්ෂණය, මෙහෙයවීම හා කළමනාකරණය.</p>
23. සේවක අර්ථසාධක අරමුදල දෙපාර්තමේන්තුව	<p>සාමාජිකයන්ගෙන් සේවක අර්ථසාධක අරමුදලේ දායක මුදල් රැස්කිරීම, සාමාජිකයන්ගේ ගිණුම් පවත්වාගෙන යෑම, අරමුදල ආයෝජනය කිරීම සහ සාමාජිකයන්ට ප්‍රතිලාභ ගෙවීම.</p>
24. ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන දෙපාර්තමේන්තුව	<p>ප්‍රාදේශීය සංවර්ධනය සහ මූල්‍ය අන්තර්ගතභාවය ඇති කිරීම සඳහා පහසුකම් සැලසීම.</p>
25. පුහුණු සහ සංවර්ධන දෙපාර්තමේන්තුව	<p>පුහුණු අවශ්‍යතා හඳුනා ගැනීම සහ එම පුහුණු අවශ්‍යතා සඳහා උපාය මාර්ග සකස් කිරීම, වාර්ෂික පුහුණු සැලැස්ම සකස් කිරීම හා ක්‍රියාත්මක කිරීම, බුද්ධිමය ශාක්‍යතාව වර්ධනයට පහසුකම් සැපයීම.</p>
26. අභ්‍යන්තර විගණන දෙපාර්තමේන්තුව	<p>අභ්‍යන්තර විගණන කටයුතු.</p>
27. ප්‍රතිපත්ති සමාලෝචන හා නිරීක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව	<p>ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් ක්‍රියාත්මක කරනු ලබන ප්‍රතිපත්තිවල බලපෑම සමාලෝචනය සහ ඇගයීම, ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ උපායමාර්ගික සැලැස්ම ක්‍රියාත්මක කිරීම නිරීක්ෂණය හා සමාලෝචනය.</p>
28. නීති හා අනුකූලතා දෙපාර්තමේන්තුව	<p>ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ නෛතික අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂා කිරීම සහ නීති - නියාමන පද්ධතීන්ගේ ශාචකාලීන බව සහතික කිරීම.</p>
29. අවදානම් කළමනාකරණ දෙපාර්තමේන්තුව	<p>නිල ජාත්‍යන්තර සංචිත සම්බන්ධ පොලී අනුපාතික, විනිමය අනුපාතික, ද්‍රවශීලතා හා ශාඛ සම්බන්ධ අවදානම් අධීක්ෂණය කිරීම හා මහ බැංකුවේ අභ්‍යන්තර අරමුදල ආයෝජන අවදානම් නිරීක්ෂණය කිරීම.</p>
30. මූල්‍ය බුද්ධි ඒකකය	<p>මුදල් විශුද්ධිකරණය, ත්‍රස්තවාදීන්ට මුදල් සැපයීම ඇතුළු අනෙකුත් හීනපුහුණු නොවන ක්‍රියාවන්ට අදාළ විය හැකි සම්බන්ධතාවන් අනාවරණය කරගැනීම පිණිස මුදල් ගනුදෙනු පිළිබඳ තොරතුරු එක් රැස් කිරීම හා තොරතුරු ලබාගැනීම, සැක කටයුතු ගනුදෙනු පිළිබඳ විශ්ලේෂණය කිරීම සහ වැඩිදුර විමර්ශනය සඳහා නීතිය ක්‍රියාත්මක කරන ආයතන වෙත එම විශ්ලේෂණයන්ට අදාළ විස්තර හා තොරතුරු ලබා දීම.</p>

ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ ප්‍රාදේශීය කාර්යාල
(2016 වසර අවසානයේ දී)

අනුරාධපුරය

ප්‍රාදේශීය කළමනාකරු
ප්‍රාදේශීය කාර්යාලය
ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව
අංක 341, 1 වන පියවර
අනුරාධපුරය
දුරකථන : 025 2222024
ඊ-මේල් : po_ncp@cbsl.lk
ෆැක්ස් : 025 2225689

මාතර

ප්‍රාදේශීය කළමනාකරු
ප්‍රාදේශීය කාර්යාලය
ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව
අංක 35, ධර්මපාල මාවත
මාතර
දුරකථන : 041 2222269
ඊ-මේල් : romatara@cbsl.lk
ෆැක්ස් : 041 2222719

මාතලේ

ප්‍රාදේශීය කළමනාකරු
ප්‍රාදේශීය කාර්යාලය
ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව
අංක 805, ත්‍රිකුණාමල පාර
මන්දණ්ඩාවල
මාතලේ
දුරකථන : 066 2222167
ඊ-මේල් : po_cp@cbsl.lk
ෆැක්ස් : 066 2222175

ත්‍රිකුණාමලය

ප්‍රාදේශීය කළමනාකරු
ප්‍රාදේශීය කාර්යාලය
ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව
අංක 103, හැපල් කාර්යාල පාර
ත්‍රිකුණාමලය
දුරකථන : 026 2226965
ඊ-මේල් : po_ep@cbsl.lk
ෆැක්ස් : 026 2226967

කිරිනොච්චිය

ප්‍රාදේශීය කළමනාකරු
ප්‍රාදේශීය කාර්යාලය
ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව
අර්චියල් නගර
කිරිනොච්චිය
දුරකථන : 021 2285912
ඊ-මේල් : rokn@cbsl.lk
ෆැක්ස් : 021 2285911

නුවරඑළිය

ප්‍රාදේශීය කළමනාකරු
ප්‍රාදේශීය කාර්යාලය
ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව
අංක 84, බදුල්ල පාර
නුවරඑළිය
දුරකථන : 052 3059002
ඊ-මේල් : rone@cbsl.lk
ෆැක්ස් : 052 2224294

